

INHOUDSTAFEL

I. ONDERZOEK NAAR DIVERSE VORMEN VAN GEWELD GEPLEEGD TEGEN LEDEN VAN DE BRUSSELSE POLITIEDIENSTEN OF DOOR HEN ONDERGAAN EN NAAR DE IMPACT DAARVAN OP DE WERKING VAN DE POLITIE	1
1. ALGEMENE INLEIDING	1
1.1. Voorgeschiedenis	1
1.2. Probleemstelling	2
1.3. Finaliteit van het onderzoek	2
1.4. Vervroegde afsluiting van het onderzoek	3
1.5. Methodologie	3
2. VASTSTELLINGEN	4
2.1. Situering van het probleem	4
2.1.1. Wettelijke en reglementaire basis	4
2.1.2. Parlementaire vragen	5
2.1.3. Visie van de representatieve politievakbonden ingewonnen tijdens het onderzoek	6
2.1.4. Vormen van geweld ter sprake gebracht door de politiediensten en beeld van het fenomeen	6
2.2. Impact van het geweld tegen leden van de politiediensten en tegen het politiewezen in zijn geheel	8
2.3. Organisatorische aspecten van het geweld uitgeoefend tegen politieambtenaren	9
2.3.1. Beleid en strategie van de politie	9
2.3.2. Personeel	10
2.3.3. Procedures en processen	13
2.3.4. Middelen	15
2.3.5. Initiatieven in het kader van community policing en samenwerkingsverbanden met andere betrokken partijen	16
3. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	17
4. ALGEMENE CONCLUSIE	17
5. BIJLAGEN	17
6. VERSLAG VAN DE SCHRIFTELIJKE BEVRAGING VAN LEDEN VAN DE POLITIEDIENSTEN	18
II. SCHRIFTELIJKE BEVRAGING MET BETREKKING TOT VERSCHILLENDE VORMEN VAN GEWELD GEPLEEGD TEGEN LEDEN VAN DE BRUSSELSE POLITIEDIENSTEN OF DOOR HEN ONDERGAAN EN TOT HUN IMPACT OP DE WERKING VAN DE POLITIE	1
1. INLEIDING	1
2. ONDERZOEK	1
2.1. Doelstellingen van de vragenlijst	1
2.2. Werkhypothesen	2
2.3. Methodologie	3
3. ANALYSE	4
3.1. Beperkingen van de analyse	4
3.1.1. Non-antwoorden en het werkelijke staal	4
3.1.2. Omvang van het staal en foutenmarge	4
3.2. Analyse van het profiel van de respondenten	5
3.3. Analyse van het profiel van de slachtoffers van geweld	7

4.	AARD, OMVANG EN EVOLUTIE VAN HET GEWELD ONDERGAAN DOOR HET PERSONEEL VAN DE BRUSSELSE POLITIEDIENSTEN	8
4.1.	Aard van het geweld ondergaan door het personeel van de Brusselse politiediensten -----	8
4.2.	Omvang van het geweld ondergaan door het personeel van de Brusselse politiediensten-----	10
4.3.	Evolutie van het geweld ondergaan door het personeel van de Brusselse politiediensten-----	12
4.4.	Transversale vaststellingen -----	15
5.	IMPACT VAN HET GEWELD GEPLEEGD TEGEN HET PERSONEEL VAN DE BRUSSELSE POLITIEDIENSTEN OP DE POLITIEWERKING	16
5.1.	Evaluatie van de impact van het geweld gepleegd tegen het personeel van de Brusselse politiediensten op de politiewerking -----	16
5.2.	Perceptie over de middelen ter beschikking gesteld van het personeel, de opleiding en de hiërarchie-----	20
5.3.	Perceptie over de hiërarchie -----	23
5.4.	Perceptie over de opleiding (basisopleiding en specifieke opleiding inzake geweldbeheersing) en perceptie over de technische middelen (en de bewapening) ter beschikking gesteld van het personeel -----	23
5.5.	Andere: het beheer door de dispatching/het CIC van gebeurtenissen die geweld kunnen opwekken -----	24
6.	GEVOEL VAN ONVEILIGHEID VAN DE PERSONEELSLEDEN VAN DE BRUSSELSE POLITIEDIENSTEN	24
6.1.	Evolutie van het gevoel van onveiligheid van de personeelsleden van de Brusselse politiediensten -----	24
6.2.	Laatste keer dat men slachtoffer van geweld was -----	26
6.2.1.	Vormen van geweld en plaats waar de feiten zich voordeden	26
6.2.2.	Gevolg(en) gegeven aan de laatste keer dat men slachtoffer van geweld was en reden waarom men er geen gevolg aan gaf	27
7.	SYNTHESE VAN HET KWANTITATIEVE LUIK VAN DE SCHRIFTELIJKE BEVRAGING	27
7.1.	Aard, omvang en evolutie van het geweld gepleegd tegen het personeel van de politiediensten in de Brusselse agglomeratie -----	28
7.2.	Impact op de politiewerking-----	28
7.3.	Perceptie over de steun van de hiërarchie, de opleiding en de technische middelen -----	29
7.4.	Gevoel van onveiligheid -----	29
8.	KWALITATIEVE ANALYSE VAN DE COMMENTAAR VAN DE LEDEN VAN DE BEVRAAGDE POLITIEDIENSTEN	30
8.1.	Gerecht -----	30
8.2.	Gebrek aan steun vanwege de hiërarchie -----	31
8.3.	Opleidingspijler -----	31
8.4.	Veranderende samenleving -----	32
8.5.	Normvervaging-----	33
8.6.	Impact van de media -----	33
8.7.	Gebrek aan menselijke en technische middelen -----	34
8.8.	Commentaar betreffende community policing-----	34
8.9.	Specificiteit van de functionaliteiten en de diensten -----	35
9.	SYNTHESE VAN DE COMMENTAAR VAN DE RESPONDENTEN	35

I. ONDERZOEK NAAR DIVERSE VORMEN VAN GEWELD GEPLEEGD TEGEN LEDEN VAN DE BRUSSELSE POLITIEDIENSTEN OF DOOR HEN ONDERGAAN EN NAAR DE IMPACT DAARVAN OP DE WERKING VAN DE POLITIE¹

1. ALGEMENE INLEIDING

1.1. Voorgeschiedenis

1. Tijdens de vergadering van de parlementaire begeleidingscommissies van de Comités P en I van 19 maart 2010 heeft de heer Senaatsvoorzitter het Vast Comité P gevraagd een onderzoek te openen naar het vuurwapengebruik door criminelen tegen leden van de politiediensten. Die vraag was onder meer ingegeven door verscheidene gewelddadige incidenten die zich hadden voorgedaan in BRUSSEL waarbij criminelen met oorlogswapens naar politieambtenaren hadden geschoten. Het Vast Comité P nam de gelegenheid te baat om het onderzoek uit te breiden tot de algemene problematiek van geweld tegen leden van de politiediensten en het politiewezen in de Brusselse agglomeratie. De laatste jaren blijkt het aantal gevallen van geweld tegen politieambtenaren immers te zijn toegenomen, zoals ook steeds vaker te horen is in de pers en bij vakbondsvertegenwoordigers.

2. Onlangs kondigde een vakorganisatie aan dat zij aan de ministers van Binnenlandse Zaken en van Justitie een plan ging voorleggen om geweld tegen politieambtenaren structureel en globaal aan te pakken. Volgens de vakbond is dat plan erop gericht om alle belanghebbende partijen hun verantwoordelijkheid te doen nemen. Het plan, dat gebaseerd is op het “Protocol geweld tegen politieambtenaren” dat in NEDERLAND werd uitgewerkt, steunt op drie pijlers: opvang van slachtoffers en hun naasten, juridische bijstand en strafrechtelijke en burgerrechtelijke vervolging van daders.

3. De algemene beleidsnota van 30 december 2011² inzake de federale politie en de geïntegreerde werking voor het begrotingsjaar 2012 stelt: *“De strijd tegen geweld op politieagenten, op leden van de hulpdiensten en op dragers van het openbaar gezag of van de openbare macht zal al onze aandacht krijgen. Daarbij wordt concreet gedacht aan een handboek dat het politiemangement moet helpen bij het aanbieden van de gepaste ondersteuning van de door geweld getroffen medewerker, en dit zowel op het ogenblik van de feiten als op middellange en lange termijn”*.

4. Naar aanleiding van nieuwe feiten van geweld tegen politieambtenaren die zich voordeden in augustus 2012 dienden de vakbonden een stakingsaanzegging in. In dat verband had mevrouw de minister van Binnenlandse Zaken een ontmoeting met de representatieve vakorganisaties om te praten over de versterking van de strijd tegen die vorm van geweld. Na afloop van die vergadering werd beslist om vier werkgroepen op te richten, samengesteld uit vertegenwoordigers van de geïntegreerde politie, vertegenwoordigers van de vakbonden en experts van buiten de politie:

---

¹ Dossier nr. 148061/2010.

² Kamer van volksvertegenwoordigers van België - Doc 53 1964/025.

- 1) werkgroep inzake preventie, sensibilisering en opleiding onder het voorzitterschap van de VCLP (Vaste Commissie van de lokale politie);
- 2) werkgroep inzake de analyse van het fenomeen van geweld onder het voorzitterschap van de federale politie;
- 3) werkgroep inzake de opvolging en begeleiding van het slachtoffer onder het voorzitterschap van het ATS Binnenlandse Zaken (Ministerie van Binnenlandse Zaken - Administratief Technisch Secretariaat van de geïntegreerde politie);
- 4) werkgroep inzake de opvolging en snelheid van de gerechtelijke procedures onder het voorzitterschap van het ATS Justitie (Ministerie van Justitie – Administratief Technisch Secretariaat van de geïntegreerde politie).

5. Zeer snel hebben de ministers van Binnenlandse Zaken en van Justitie dertien concrete engagementen voorgesteld, die het resultaat waren van de eerste vergaderingen van die werkgroepen. Die engagementen zullen het voorwerp uitmaken van een eerste protocolakkoord tussen de belanghebbende partijen. De werkgroepen zetten hun besprekingen voort met de bedoeling om tegen eind 2012 tot een globaal actieplan te komen om het geweld tegen politieambtenaren te bestrijden.

1.2. Probleemstelling

6. Gewelddaden gepleegd tegen leden van de politiediensten of het politiewezen kunnen op individueel vlak leiden tot stress, ongerustheid en beroering, wat begrijpelijk is. Ze kunnen ook meer algemene wijzigingen op het vlak van de politiewerking met zich meebrengen. Denk maar aan het gebruik van bijzondere interventietechnieken of meer dwingende procedures die in verkeerde aarde kunnen vallen bij de burger. Er kan ook een verandering optreden in de houding van de individuele politieambtenaar in zijn contacten met de bevolking.

1.3. Finaliteit van het onderzoek

7. Hoewel *an sich* interessant, behoort de analyse van het fenomeen van geweld tegen politieambtenaren of het politiewezen niet tot het bevoegdheidsdomein van het Comité P. Het zoeken naar de oorzaken van het fenomeen en meer in het bijzonder de sociologische kenmerken ervan valt ook buiten het onderzoeksbestek. Het onderzoek was er dus op gericht om te trachten de invloed en de impact van het geweld tegen politieambtenaren, zowel op individueel als op organisatorisch vlak, in kaart te brengen.

8. Het onderzoek werd gevoerd in de zes Brusselse lokale politiezones – UKKEL/WATERMAAL-BOSVOORDE/OUDEGEM, BRUNO (EVERE, SCHAARBEEK, SINT-JOOST-TEN-NODE), BRUSSEL-WEST (SINT-AGATHA-BERCHEM, GANSHOREN, JETTE, KOEKELBERG, SINT-JANS-MOLENBEEK), MONTGOMERY (ETTERBEEK, SINT-LAMBRECHTS-WOLUWE, SINT-PIETERS-WOLUWE), ZUID (ANDERLECHT, SINT-GILLIS, VORST) en BRUSSEL-HOOFDSTAD/ELSENE – en in de voornaamste federale politiediensten die actief zijn in de Brusselse agglomeratie: DGA/DAC-SPC Sectie BRUSSEL (metro- en spoorwegpolitie), DGA/DAH-WPR BRABANT (wegpolitie) en FGP BRUSSEL (federale gerechtelijke politie).

1.4. Vervroegde afsluiting van het onderzoek

9. Aangezien er met betrekking tot deze problematiek en met het oog op de opmaak van een globaal actieplan tegen eind 2012 snel resultaat verwacht werd, achtte het Vast Comité P het niet nuttig om het lopende onderzoek nog voort te zetten en bijkomende onderzoeksdaden te stellen op het terrein die nodig zouden zijn geweest om het onderzoek af te ronden. Er werd geoordeeld dat het meer aangewezen was om het onderzoek af te sluiten in de staat waarin het zich bevond. Het Comité P is van plan om de resultaten van de reeds gestelde onderzoeksdaden snel ter kennis te brengen van de partijen die actief meewerken aan de totstandkoming van een globaal actieplan. In de loop van het onderzoek werd immers informatie vergaard die een belangrijk licht kan werpen op het werkelijke fenomeen binnen de lokale en de federale politiediensten in de Brusselse agglomeratie. Hoewel het voorwerp van onderzoek zich beperkt tot de lokale en de federale politiediensten in de Brusselse agglomeratie en de resultaten niet gewoonweg geëxtrapoleerd kunnen worden naar het volledige Belgische grondgebied, kan niettemin redelijkerwijs worden aangenomen dat de problemen die zich voordoen in de Brusselse agglomeratie een goede indicator zijn van hetgeen er leeft in andere streken die ook met het fenomeen te kampen zouden hebben.

1.5. Methodologie

10. De problematiek van het vuurwapengebruik door criminelen tegen leden van de politiediensten is een extreem, specifiek geval binnen de algemene geweldproblematiek. De leidraad tijdens het onderzoek was het fenomeen van geweld in het algemeen tegen leden van de politiediensten. Het was immers niet aangewezen om een onderzoek in te stellen naar een bijzonder geval om daarna het probleem meer globaal aan te pakken. Bovendien was het nagenoeg onmogelijk om de impact van het vuurwapengebruik tegen politieambtenaren op de werking van de politie en haar leden te concretiseren en te preciseren aangezien die impact ingebed is in de globale impact van het geweld dat, over het algemeen, uitgeoefend wordt tegen politieambtenaren. Temeer daar de gevallen van vuurwapengebruik, gelukkig maar, veel schaarser zijn.

11. Vooreerst diende het begrip ‘geweld tegen politieambtenaren’ te worden omschreven want binnen de geïntegreerde politie wordt geen enkele definitie op eenvormige wijze gehanteerd. Deze definitie, alsook de begrippen gebruikt in het kader van het onderzoek, zijn uitvoerig beschreven in deel II betreffende het verslag over de schriftelijke bevraging van de leden van de politiediensten. De vrij ruime definitie die het Comité P voorstelde, oogstte bijval bij de politiediensten in de Brusselse agglomeratie die daaromtrent geraadpleegd werden. Tegelijkertijd werden de eerste gegevens die rechtstreeks beschikbaar waren binnen de politiediensten betreffende bepaalde aspecten van het onderzoek ingezameld omdat die informatie aangevuld en geverifieerd moest worden tijdens het onderzoek op het terrein. De desiderata van de representatieve vakorganisaties van het politiepersoneel werden ook ingewonnen (zie in dat verband punt 2.1.3. en bijlage 2).

12. Er werd vastgesteld dat de beschikbare gegevens beperkingen vertoonden of onvoldoende waren om een duidelijk zicht te hebben op het werkelijke fenomeen en zijn impact. Bijgevolg werd beslist om

een schriftelijke vragenlijst³ voor te leggen aan een representatief staal van personeelsleden van de politiediensten die het voorwerp uitmaken van het onderzoek. Hoewel de vragenlijst hoofdzakelijk peilt naar de impact van het geweld, speelt de omvang, als dusdanig, een rol bij de beoordeling ervan en kan die de aanbevelingen die geformuleerd zouden kunnen worden verklaren. Daarom is een deel van de bevraging erop gericht om te trachten te peilen naar die omvang, mede gezien de ondervonden moeilijkheden om relevante gegevens te verkrijgen. Dit luik komt aan bod in deel II van het onderzoeksverslag.

13. Na analyse van alle aanvankelijk ingezamelde gegevens, moest een laatste fase worden aangevat, met name het interviewen van politieverantwoordelijken en het stellen van bijkomende onderzoeksdaden op het terrein, teneinde de eerste informatie en de gedane vaststellingen te verfijnen.

2. VASTSTELLINGEN

2.1. Situering van het probleem

2.1.1. Wettelijke en reglementaire basis

14. Hierna belichten we summier het reglementaire kader van geweld gepleegd tegen politieambtenaren alsook van geweld gepleegd door politieambtenaren.

15. Geweldpleging tegen politieambtenaren tijdens het uitoefenen van hun functie is strafbaar volgens de artikelen 269 t.e.m. 282 Sw., *i.c.* de misdrijven “weerspanningheid”, “smaad en geweld tegen dragers van de openbare macht” en eventueel “misdrijven tegen de veiligheid van de Staat⁴”. De artikelen 447 en 448 Sw. komen eveneens in beeld en viseren een bijzondere vorm van laster en de belediging van een gezagsdrager. Daarnaast kunnen politieambtenaren het slachtoffer zijn van dezelfde misdrijven als andere personen.

16. Het College van procureurs-generaal bij de hoven van beroep gaf specifieke richtlijnen aan de politiediensten en het openbaar ministerie voor hun optreden in het raam van geweldmisdrijven tegen o.m. politieambtenaren, *i.c.* “beschermde slachtoffers”, in functie⁵.

17. Gebruik van geweld door de politie is door het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden⁶, de Grondwet, het Strafwetboek en de Wet Politieambt⁷

---

³ Vragenlijst omtrent diverse vormen van geweld gepleegd tegen leden van de Brusselse politiediensten of door hen ondergaan en naar de impact daarvan op de werking van de politie.

⁴ Art. 128, 129, 130, 134, 135, 136 en 137 Sw.

⁵ Omzendbrief nr. COL 3/2008 van het College van procureurs-generaal bij de hoven van beroep, Brussel, 26 februari 2008.

⁶ Art. 2 en 3 EVRM.

⁷ Wet van 5 augustus 1992 op het politieambt, BS 22 december 1992.

aan strikte voorwaarden onderworpen⁸. Indien blijkt dat het geweld dat de politie gebruikte niet voldoet aan de criteria van de wet, dan kan de politieambtenaar zich schuldig maken aan de volgende misdrijven: daden van willekeur⁹, misbruik van gezag¹⁰, slagen en verwondingen¹¹, foltering en mensonterende behandeling¹², belaging¹³ en beledigingen¹⁴.

18. Naast de strafrechtelijke vervolging stelt de politieambtenaar zich bloot aan tuchtrechtelijke vervolging, o.m. op grond van de deontologische code¹⁵.

19. De Koning bepaalt de normen voor de uitrusting en de bewapening van de politiediensten¹⁶ en onderscheidt verschillende soorten van bewapening: de individuele, de collectieve en de bijzondere bewapening alsook de neutraliserende middelen¹⁷. Politieambtenaren mogen enkel deze wapens gebruiken. Bovendien moeten alle politieambtenaren periodiek training volgen om hen in staat te stellen de hen toevertrouwde wapens efficiënt te gebruiken. De opleiding en training in de geweldbeheersing alsook de analyse van de incidenten om de opleiding te verbeteren, worden geregeld in de ministeriële omzendbrieven GPI 48 en 62.

2.1.2. *Parlementaire vragen*

20. Jaarlijks worden verschillende vragen gesteld aan de bevoegde minister. In die vragen peilen de parlementairen naar enerzijds een beeldvorming over het fenomeen en anderzijds meer contextinformatie over incidenten en eventuele beleidsmaatregelen.

21. Verschillende vragen gaan over het aantal incidenten waarbij geweld werd gebruikt tegen politieambtenaren of andere gezagsdragers, alsook over de arbeidsongeschiktheid en de kostprijs ervan. Ondanks de aangeleverde cijfers is het moeilijk hierover pertinente uitspraken te doen omdat er steeds twijfel is over de validiteit van deze cijfers.

---

⁸ Art. 1, 37, 37bis en 38 Wet Politieambt.

⁹ Art. 147, 151, 152 en 155 Sw.

¹⁰ Art. 70, 257 Sw.

¹¹ Art. 392 e.v. Sw.

¹² Art. 416bis Sw.

¹³ Art. 442bis Sw.

¹⁴ Art. 448 Sw.

¹⁵ Koninklijk besluit van 10 mei 2006 houdende vaststelling van de deontologische code van de politiediensten, BS 30 mei 2006.

¹⁶ Art. 141 van de wet van 7 december 1998 tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus, BS 5 januari 1999, 132.

¹⁷ Art. 1 2° van het Koninklijk besluit van 3 juni 2007 betreffende de bewapening van de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus, alsook de bewapening van de leden van de Diensten Enquêtes bij de Vaste Comités P en I en van het personeel van de Algemene inspectie van de federale politie en van de lokale politie, BS 22 juni 2007, 34600.

22. De meeste parlementaire vragen hadden betrekking op incidenten zoals het politieoptreden tijdens een betoging, het politieoptreden in de Brusselse metro, het politieoptreden in bepaalde wijken, zoals bijvoorbeeld de Kuregemwijk te Anderlecht, en een stakingsaanzegging ingevolge problematische werkomstandigheden. Zowel het geweld door de politie als het geweld tegen de politie maakten het voorwerp uit van de vragen.

2.1.3. Visie van de representatieve politievakbonden ingewonnen tijdens het onderzoek

23. De vakbondsvertegenwoordigers stellen dat de lokale politieoverheden, zowel gerechtelijk als bestuurlijk, amper nog het vertrouwen zouden genieten van de politieambtenaren omdat hun communicatie over deze problematiek niet overeenstemt met de wijze waarop de politieambtenaren het veiligheidsonderwerp beleven.

24. De vertegenwoordigers van de vakorganisaties wijzen er tevens op dat de Brusselse politieambtenaren tijdens het uitoefenen van hun politietaken dagelijks meermaals het slachtoffer zijn van verbaal geweld. Deze herhaaldelijke verbale agressie zou psychisch beduidend meer doorwegen dan de eerder geïsoleerde gevallen van zware geweldpleging waarvan politieambtenaren het slachtoffer kunnen worden.

25. Er wordt voorts gesteld dat bepaalde Brusselse politieambtenaren zichzelf een bepaalde werkattitude eigen hebben gemaakt waarbij ze vlugger dwang gebruiken en agressiever optreden. Men zou ervaren dat enkel een agressieve wijze van optreden enig respect afdwingt bij bepaalde doelgroepen.

26. De vertegenwoordigers zouden ook weet hebben van bepaalde Brusselse politieambtenaren die weigeren hun politiefunctie actief uit te voeren uit vrees voor gerechtelijke en tuchtrechtelijke vervolging en voor bedreigingen en fysiek geweld door burgers.

27. Uit cijfers over arbeidsongevallen en absentieïsme zou objectief moeten blijken dat politieambtenaren veelvuldig het slachtoffer worden van geweld. De registratie van arbeidsongevallen is echter onvolledig omdat niet alle kwetsuren worden aangegeven.

28. De gedetailleerde visie van de representatieve vakbondsorganisaties is weergegeven in bijlage 2.

2.1.4. Vormen van geweld ter sprake gebracht door de politiediensten en beeld van het fenomeen

29. Daar het fenomeen vanuit verschillende standpunten benaderd kan worden, werden in het kader van dit onderzoek verscheidene bronnen bekeken: gegevens DSW (directie van de interne dienst voor preventie en bescherming op het werk¹⁸ van de federale politie), dossiers opgenomen in de databank van het Comité P¹⁹, persartikelen, beschikbare gegevens overgemaakt door de lokale politiezones en de

---

¹⁸ Sectie SAFETY – Sectie arbeidsongevallen en veiligheidsincidenten.

¹⁹ Dossiers over feiten van geweld gepleegd tegen politieambtenaren.

federale politiediensten in de Brusselse agglomeratie en gegevens uit de ANG (Algemene nationale gegevensbank). Op het ogenblik van de afsluiting van het onderzoek was het Comité P ook van plan om bijkomende stappen te zetten om de informatie op te vragen die beschikbaar is bij de externe preventie- en veiligheidsdiensten van de lokale politiezones en bij het stressteam van de federale politie. Dit ging om eventueel beschikbare informatie over de aard en de omvang van het geweld tegen leden van de politiediensten en over de tendensen ter zake, over de fysieke en psychologische of morele gevolgen ervan, over de psychosociale belasting die eruit voortvloeit en over de preventieve of andere maatregelen waarop die organen reeds hebben of zouden hebben aangedrongen.

30. De informatie die nodig is om het fenomeen van het geweld tegen politieambtenaren op te volgen, wordt niet op uniforme en systematische wijze ingezameld. Het ophangen van een beeld van het fenomeen is afhankelijk van de definitie zelf van het fenomeen, die niet voor iedereen binnen de politiediensten duidelijk is²⁰ en een nauwkeurige codering van de feiten in de politionele gegevensbanken die verre van voldoende en systematisch is. Zo is het niet mogelijk om bij raadpleging van de ANG rechtstreeks opzoeken te doen naar geweld tegen politieambtenaren. Algemeen gebruikte criteria zoals het aantal gevallen van weerspanning en smaad zijn overigens weinig betrouwbare indicatoren aangezien te verwachten is dat het *dark number* zeer groot is of omdat politieambtenaren soms meer of minder geneigd zijn om proces-verbaal op te maken voor die inbreuken.

31. De gegevens die momenteel specifiek opgevolgd worden, betreffen over het algemeen arbeidsongevallen. De cijfers die worden aangehaald in de pers, zelfs bij de geïntegreerde politie zijn zeer fragmentarisch en steunen hoofdzakelijk op de cijfers van DSW. De gepubliceerde en overgelegde analyses houden dus doorgaans geen rekening met de gevallen van geweld waarin niemand gewond raakte. Op sommige plaatsen wordt nochtans op min of meer systematische wijze een register bijgehouden van de gewelddaden. Sommigen wijzen ook op tekortkomingen in de melding van gebeurtenissen die gepaard gaan met gewelddaden, waarbij al dan niet gebruik is gemaakt van de politiebewapening, interventietechnieken of -tactieken. Die meldingen zijn nochtans verplicht krachtens de ministeriële omzendbrief GPI 62 (ministeriële omzendbrief van toepassing op de geïntegreerde politie) betreffende de bewapening van de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus²¹.

32. Uit de kwalitatieve informatie die ingewonnen werd tijdens een aantal gesprekken kan worden afgeleid dat de politieambtenaren zowel te maken krijgen met fysiek geweld, vaak als gevolg van weerspanning, als met verbaal geweld (voornamelijk beledigingen). De potentiële aanwezigheid van vuurwapens bij interventies, meer bepaald bij gewapende overvallen, kan ook leiden tot een gevoel van onveiligheid bij politieambtenaren. Er werd ook gewezen op meer specifieke vormen van geweld *sensu lato*: praktijken van tegenobservatie naar aanleiding van een onderzoek en samenscholingen van

---

²⁰ Dit is de reden waarom in dit onderzoek een definitie gegeven werd en de diverse concepten verduidelijkt werden. Zie bijlage 3.

²¹ Die omzendbrief bepaalt in de artikelen 2 en 3 van het hoofdstuk betreffende de melding van incidenten dat elke gebeurtenis die gepaard gaat met gewelddaden waarbij al dan niet gebruik is gemaakt van de politiebewapening, interventietechnieken of -tactieken, het voorwerp zal uitmaken van een meldingsplicht. Daarnaast moet, vanuit dwingend operationeel oogpunt, bijvoorbeeld met het oog op het in werking stellen van politieprocedures en het inzetten van gespecialiseerde steun zoals het stressteam van de federale politie, in “realtime” een melding worden gedaan aan DAO (Directie van de operaties inzake bestuurlijke politie, Algemeen informatiecontactpunt van de federale politie).

personen die de uitoefening van de politiefunctie verhinderen. Sommigen halen ook specifieke moeilijkheden aan die gepaard gaan met de inzet van vrouwen op het terrein. Sommige bevolkingsgroepen zouden een groot onderscheid maken en zelfs verbaal en fysiek geweld gebruiken tegen vrouwelijke politieambtenaren: weigeren om verhoord te worden door een vrouw, weigeren om bewaakt te worden door een vrouw of zelfs nog maar in haar aanwezigheid te verblijven, ontkenning van de functie en dus van het gezag van vrouwen. De interne richtlijnen ter zake gegeven door de politie worden als onvoldoende beschouwd om het probleem aan te pakken.

33. Na analyse van de beschikbare bronnen diende dus te worden vastgesteld dat het niet mogelijk was om een aanvaardbaar beeld op te hangen van het fenomeen en zijn impact op de politie. Bijgevolg heeft het Comité P een schriftelijke bevraging gehouden bij een representatief staal van de leden van de politiediensten om een beter zicht te hebben op hun perceptie over de problematiek en om te trachten de omvang van het fenomeen en diens impact in te schatten.

34. De schriftelijke bevraging gehouden bij de personeelsleden van de politiediensten en de definitie van het fenomeen en zijn concepten zijn uiteengezet in deel II van het onderzoeksverslag. De vaststellingen gedaan in dat verband zijn slechts een weergave van de perceptie van de personeelsleden van de politiediensten. Er dient ook benadrukt dat de voorstellen die ze geformuleerd hebben in de rubriek 'vrije toelichting' op het niveau van het Comité P niet getoetst werden op hun wettelijkheid, wettigheid en haalbaarheid. Ze zijn dus volledig voor rekening van degene die ze geuit heeft.

2.2. Impact van het geweld tegen leden van de politiediensten en tegen het politiewezen in zijn geheel

35. De impact van het geweld is vrij zichtbaar op het vlak van de organisatie, maar dit is niet het geval voor de wijzigingen in het individueel gedrag, die meer verkapt en moeilijker af te bakenen kunnen zijn. In dat verband wijzen sommigen er trouwens op dat elke politieambtenaar die optreedt tegen de vermeende dader van een crimineel feit potentieel blootgesteld is aan de zwaarste vorm van geweld, zijnde het gebruik van een vuurwapen. Daardoor dient hij uiterst voorzichtig te handelen, wat uiteraard een impact heeft op het imago van de politie. Op individueel vlak wordt ook gemeld dat bepaalde politieambtenaren het risico meer schuwen dan andere, waardoor sommigen niet uit eigen beweging naar bepaalde wijken gaan waar ze meer risico lopen om met geweld geconfronteerd worden.

36. De laatste onderzoeksdaten werden gesteld begin oktober 2012. Dit verslag handelt dus enkel over fragmentarische vaststellingen en informatie die niet nagetrokken, geverifieerd noch uitgediept werd tijdens een onderzoek op het terrein. Ze vloeien niet voort uit een analyse van het Comité P en moeten dus met het nodige voorbehoud behandeld worden. De schriftelijke bevraging van de leden van de politiediensten peilt naar de perceptie van het personeel over de impact van geweld op verschillende aspecten van de politiewerking, zowel op individueel als op organisatorisch vlak. Die perceptie is uitvoerig beschreven in deel II van dit verslag. Ze zal niet aan bod komen in de onderstaande hoofdstukken, want die handelen over de vaststellingen betreffende de organisatorische aspecten gedaan op basis van de eerste informatie aangeleverd door de politiekorpsen en een aantal politieverantwoordelijken. Er kunnen dus verschillen, zelfs tegenstrijdigheden zijn tussen die vaststellingen en de perceptie zoals die naar voren komt uit de schriftelijke bevraging.

2.3. Organisatorische aspecten van het geweld uitgeoefend tegen politieambtenaren

2.3.1. *Beleid en strategie van de politie*

2.3.1.1. *Beleid en doelstellingen*

37. Op het niveau van de federale politie wordt aandacht besteed aan de strijd tegen geweld gepleegd tegen politieambtenaren in het kader van de algemene beleidsnota van 30 december 2011²² inzake de federale politie en de geïntegreerde werking voor het begrotingsjaar 2012, die reeds vermeld is in de voorgeschiedenis. Daarin is een handboek voorzien dat het politiemangement moet helpen bij het aanbieden van de gepaste ondersteuning van de door geweld getroffen medewerker, en dit zowel op het ogenblik van de feiten als op middellange en lange termijn.

38. In een politiezone in de Brusselse agglomeratie worden misdrijven tegen het openbaar gezag (misdrijven inzake weerspanning, smaad of geweld tegen politieambtenaren) behandeld in het kader van het ZVP (zonaal veiligheidsplan) 2009-2012. Tijdens de gewone dienst wordt er gewerkt aan de cultuur van het personeel en het personeel wordt geregeld opgevolgd door “supervisors”. In een andere zone wordt de aantasting van het gezag *sensu lato* aangepakt, zonder dat geweld tegen politieambtenaren specifiek beoogd wordt. De andere politiezones in de Brusselse agglomeratie hebben in het ZVP geen expliciete doelstellingen inzake de problematiek van geweld tegen politieambtenaren opgenomen. Soms zijn in de ZVP's wel aandachtspunten, zelfs acties gericht op aspecten die verband houden met de problematiek van de beheersing van het geweld tegen politieambtenaren opgenomen. In sommige zones kunnen specifieke actieplannen invloed hebben op de problematiek (actieplan tegen stadscriminaliteit, actieplan om wijken veiliger te maken, enz.). In een geval heeft men nagedacht over hoe de werking van de organisatie verbeterd kan worden (kwaliteitscirkel).

2.3.1.2. *Gevoelige plaatsen*

39. Vooreerst dient opgemerkt dat het moeilijk is om een definitie te geven van een gevoelige plaats wat de veiligheid van politieambtenaren betreft. Sommige plaatsen die een negatieve reputatie hebben op het vlak van criminaliteit zijn immers niet noodzakelijk gevoelig omdat de interventies er niet wezenlijk veel gevaarlijker zijn voor de politieambtenaren. Het criterium van het aantal interventies waarbij politieambtenaren verwondingen oplopen, lijkt niet noodzakelijk veel relevanter. Door zich te baseren op dat aantal, dreigt men tot de conclusie te komen dat sommige druk bezochte commerciële centra, of zelfs politiecommissariaten, waar dit soort van interventies vaak voorkomen, risicovolle plaatsen zijn, terwijl dat helemaal niet het geval is. Het is dus delicaat om het probleem louter vanuit statistisch oogpunt te benaderen. Sommigen wijzen er ook op dat wanneer de pleger van de gewelddaden tegen politieambtenaren niet wordt opgepakt, er zeer zelden een proces-verbaal wordt opgemaakt, waardoor het niet gemakkelijk is om een realistische telling te doen van de moeilijkheden die zich in dat verband voordoen. Er is dus beslist een *dark number* ter zake.

---

²² Kamer van volksvertegenwoordigers van België - Doc 53 1964/025.

40. De probleemwijken situeren zich hoofdzakelijk in drie politiezones in de Brusselse agglomeratie. Op basis van de vergaarde informatie en rekening houdend met de hierboven geschetste moeilijkheden om een gevoelige plaats inzake geweld tegen politieambtenaren te definiëren, kunnen we ongeveer 25 problematische plaatsen inventariseren. Dit zijn pleinen, voorpleinen, squares en straten. Sommige metrostations gelegen in de nabijheid van dergelijke plaatsen worden ook als gevoelig beschouwd, net als twee grote treinstations.

41. Volgens de politieverantwoordelijken zijn er geen no-go-zones maar wel zones waarin het optreden van de politieambtenaren soms bemoeilijkt wordt, door de samenscholing van jongeren, door het uiten van beledigingen en, in meer zeldzame gevallen, door het gooien van projectielen (blikjes, flessen, enz.). Met uitzondering van de meest ernstige incidenten waarover uitvoerig bericht wordt in de media, zijn de feiten die het vaakst gepleegd worden tegen politieambtenaren feiten van weerspanning, smaad, slagen en verwondingen of gewelddaden tegen dragers van het openbaar gezag, opruiming en het gooien van stenen. In een zone wordt er niet gesproken over permanent gevoelige plaatsen maar wel over plaatsen die op een zeker ogenblik door de omstandigheden gevoelig worden (wijken waarin stadsbendes zich verplaatsen bijvoorbeeld).

42. Sommigen wijzen erop dat in sommige wijken de problemen te maken hebben met de openbare orde en met het feit dat sommige bewoners weigeren dat de politie in hun wijk optreedt. Achter die moeilijkheden zouden soms criminele groepen schuilgaan die trachten no-go-zones te creëren om er zelf de controle over te krijgen. Aangezien de politie, doordat ze belemmerd is in haar optreden, er niet altijd zou in slagen om de daders op te pakken, zou er zich bij een deel van de bevolking van die wijken een gevoel van straffeloosheid ontwikkelen. Dit gevoel zou versterkt worden doordat de strafrechtelijke maatregelen die worden genomen wanneer de daders gevat worden, worden beoordeeld als inefficiënt, niet afschrikkend en vaak te laat komend. In dat verband werden er bij de vaststelling van soms ernstige feiten moeilijkheden ondervonden, omdat een samenscholing van de bevolking het goede verloop van de gerechtelijke procedure in de weg staat.

2.3.2. Personeel

2.3.2.1. Bijstand aan personeel

43. Op het niveau van de lokale politie beschikken de leden van de politiediensten die geconfronteerd worden met geweldsituaties over verschillende hulpmiddelen: vertrouwenspersonen op het niveau van het bureau politionele slachtofferbijstand, register van geweldplegingen, een netwerk van contactpersonen, gedecentraliseerde stressteams, psychologen, enz. De interventiemodaliteiten van al deze op poten gezette structuren zijn niet altijd dezelfde, maar, over het algemeen, gaat het om dringende of crisisinterventies voor personeelsleden die emotioneel in shock zijn na een incident dat zich voordeed tijdens de dienst en die nadien, indien nodig, doorverwezen worden naar meer gespecialiseerde diensten. Op sommige plaatsen treden deze diensten of personen ook op bij gebeurtenissen die inwerken op het privéleven van het personeelslid (overlijden van een partner, enz.). Voor gebeurtenissen die zich voordoen tijdens de dienst gebeurt die interventie doorgaans ambtshalve, maar dit kan ook op vraag van de getroffen politieambtenaar zijn. Voor crisisinterventies kan er ook een beroep worden gedaan op het stressteam van de federale politie, afhankelijk van de afgesloten protocolakkoorden. Er dient opgemerkt dat de eerstelijnsinterventie op sommige plaatsen verzekerd

wordt door de hiërarchie die voor de problematiek gesensibiliseerd werd tijdens specifieke opleidingen, waarbij het ‘Helpteam’ slechts in tweede lijn optreedt.

44. Zonder de andere initiatieven ontplooid in de Brusselse agglomeratie te onderschatten of te minimaliseren, verdient volgend initiatief aandacht: een zone heeft een ‘Helpteam’ opgericht om onmiddellijk bijstand te leveren aan de personeelsleden die te maken hebben met een mogelijk traumatiserende gebeurtenis. De personeelsleden die deel uitmaken van het ‘Helpteam’ zijn vrijwilligers, die gekozen zijn uit zowel het operationeel als het administratief en logistiek kader van de zone. Alle leden van het team volgen voortgezette opleidingen. Het ‘Helpteam’ vangt de personeelsleden die geconfronteerd worden met een kritiek incident in het kader van hun werk op en verleent onmiddellijke hulp. Onder kritiek incident verstaat men een eenmalige gebeurtenis die gepaard gaat met sterke gevoelens van angst en onmacht waarbij men geconfronteerd wordt met de dood of een ernstige aantasting van de fysieke integriteit (voorbeelden: hold-up, verkeersongeval, overlijden van een collega, oproer, bedreigingen, enz.).

2.3.2.2. Uitzonderlijke beschermingsmaatregelen ten aanzien van het personeel

45. Wanneer daaraan nood blijkt te zijn, bestaat de mogelijkheid om personeelsleden uitzonderlijk de machtiging te verlenen om de individuele bewapening buiten de dienst te dragen²³ of om beschermingsmaatregelen te nemen die gecoördineerd worden door de FOD Binnenlandse Zaken - ADCC – Dienst Protectie²⁴.

2.3.2.3. Vergoeding van de schade geleden ingevolge het geweld gebruikt tegen politieambtenaren

46. Er is geen eenvormig beleid inzake de stappen die ondernomen moeten worden om te worden vergoed voor de schade veroorzaakt door de gewelddaden tegen leden van de politiediensten. Sommige politiezones bieden rechtsbijstand wanneer een politieambtenaar het slachtoffer geworden is van geweld en arbeidsongeschikt geweest is. Voor ernstige feiten stelt een politiezone zich *ipso facto* burgerlijke partij maar ze ondervindt moeilijkheden om de morele schade die ze geleden heeft te doen gelden. Aangezien het gerecht vooreerst de financiële schade in aanmerking neemt, wordt de morele schade gemakkelijker vastgesteld wanneer het personeelslid zelf een rechtszaak inspant. Onlangs werd de morele schade geleden door de politiezone wel erkend naar aanleiding van het gebruik van kalasjnikovs tegen politieambtenaren. Andere zones overwegen om klacht met burgerlijke partijstelling in te dienen om de politionele slachtoffers van geweld schadeloos te stellen en de rechtstreeks en onrechtstreeks geleden verliezen terug te krijgen.

---

²³ Ministeriële omzendbrief GPI 62 van 14 februari 2008 betreffende de bewapening van de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus.

²⁴ Omzendbrief nr. COL 6/2004 van het College van procureurs-generaal bij de hoven van beroep van 1 maart 2004 betreffende de bescherming van bedreigde personaliteiten, overheidsfunctionarissen en privé-personen.

2.3.2.4. Opleiding in het kader van de ministeriële omzendbrief GPI 48

47. Wat betreft de toepassing van de ministeriële omzendbrief GPI 48 betreffende de opleiding en training in geweldbeheersing voor de personeelsleden van het operationeel kader van de politiediensten (schietoefeningen, leren hoe pepperspray en de uitschuifbare wapenstok te gebruiken, opleiding inzake geweldbeheersing, enz.), zijn de verkregen cijfers vrij uiteenlopend en onsamenhangend. Rekening houdend met de grootte van sommige korpsen, worden soms ongedifferentieerde globale cijfers overgemaakt zodat het vrijwel onmogelijk is om zich een realistisch beeld te vormen over de al dan niet naleving van de normen van de GPI 48. Sommige zones laten echter moeilijkheden optekenen in de toepassing van de normen die voorzien zijn in het kader van die opleidingen. De voornaamste pijnpunten die ter zake aangehaald of vastgesteld worden, zijn:

- 1) infrastructuurproblemen (beschikbaarheid van de schietstanden bijvoorbeeld);
- 2) soms is er een gebrek aan motivatie bij bepaalde politieambtenaren die geen interesse meer schijnen te hebben voor de voorziene opleidingen;
- 3) bepaalde opleidingen zijn niet afgestemd op het dagelijkse werk;
- 4) de neiging om de geplande trainingen en opleidingen te schrappen om onvoorziene operationele redenen;
- 5) de normen opgelegd door de omzendbrief GPI 48 (schietnormen, enz.) worden soms niet nageleefd voor personeelsleden die in eerste lijn interventies doen op meer gevoelige plaatsen.

2.3.2.5. Andere opleidingen en trainingen

48. Wanneer men abstractie maakt van eventueel verklarende factoren, is het aantal opleidingsuren en het aantal opgeleide politieambtenaren soms betrekkelijk gering. De belangrijkste opleidingen gevolgd binnen de politiediensten die verband kunnen houden met en een impact kunnen hebben op geweldbeheersing zijn:

- 1) het voorkomen en beheren van conflicten;
- 2) het verbaal beheren van agressiviteit;
- 3) de opleidingen inzake ITT (interventietechnieken en -tactieken);
- 4) de opleidingen inzake HHOO (handhaving en herstel van de openbare orde), bijzondere technieken, de Hycap-opleiding²⁵, de Molotov-opleiding (reactie op het gooien van molotovcocktails) en 'ISPRA/COUGAR' (gebruik van traangas of vergelijkbare middelen);
- 5) initiatie schieten met de nieuwe individuele bewapening.

49. In 2010 organiseerde de SPC BRUSSEL een internationale oefening, 'RAILEX' genaamd, waaraan gelijksoortige buitenlandse politiediensten deelnamen uit NEDERLAND, DUITSLAND en het VERENIGD KONINKRIJK. Tijdens dat soort van oefeningen kunnen interessante technieken in het kader van geweldbeheersing onder de aandacht worden gebracht. Er wordt ook gewezen op de

---

²⁵ Het personeel dat aangeduid is om deel uit te maken van de gehypothekeerde capaciteit inzake HHOO moet de integratieopleiding volgen en deelnemen aan de trainingen overeenkomstig de bepalingen van de ministeriële omzendbrief MFO-2 van 13 april 2012 (BS 18 mei 2012) betreffende het solidariteitsmechanisme tussen de politiezones inzake versterkingen voor opdrachten van bestuurlijke politie.

actieve deelname van een politiezone in het kader van de deontologische opleiding inzake geweldbeheersing, een erkende opleiding die behoort tot het theoretische luik van de GPI 48.

2.3.3. *Procedures en processen*

2.3.3.1. *Richtlijnen*

50. Voor sommigen vervullen de aanbevelingen of goede praktijken die ze aangeleerd hebben tijdens de opleidingen of trainingen voorzien door de GPI 48 of de aanbevelingen uit de IGT (interventiegids terrein) de rol van geldende richtlijnen/normen. Over het algemeen bestaan er geen richtlijnen die gericht zijn op de bescherming van politieambtenaren. De problematiek komt op transversale wijze aan bod in een reeks meer specifieke richtlijnen uitgevaardigd in de specifieke context van bepaalde operaties of, gezien de omstandigheden, ingevolge gebeurtenissen die bijzondere maatregelen vereisen. Sommige politiezones nemen voorzorgsmaatregelen in geval van interventie op meer gevoelige plaatsen: manschappen in stand-by om tussen te komen bij eventuele moeilijkheden, specifieke politiedispositieven ingezet naar aanleiding van bepaalde gebeurtenissen die mogelijk uit de hand kunnen lopen, vragen om medewerking en steun van de politiezone door externe politieambtenaren die er optreden, enz.

2.3.3.2. *Organisatie van de inzameling, verwerking en overmaking van gerechtelijke en bestuurlijke informatie*

51. De informatiedoorstroming verloopt vaak via operationele briefings van politiepatrouilles en via het dispositief voor de overmaking van informatie dat binnen de politiezones en -diensten ingesteld is. Inzake de organisatie van de inzameling, verwerking en overmaking van gerechtelijke en bestuurlijke informatie gericht op het fenomeen geweld tegen leden van de politiediensten werden geen opmerkelijke initiatieven aangehaald. Rekening houdend met de verminderde capaciteit waarover het beschikt, kan het AIK (arrondissementeel informatiekruispunt) van BRUSSEL slechts voor een beperkt aantal fenomenen in een georganiseerde opvolging voorzien. Fenomenen gelinkt aan het geweld tegen politieambtenaren worden niet rechtstreeks opgevolgd.

2.3.3.3. *Rol van de dispatchings*

52. In de Brusselse agglomeratie beheren de dispatchings van de politiezones de interventies en treedt het CIC (communicatie- en informatiecentrum) pas in tweede instantie op. De planning van de maatregelen gebonden aan de types interventie, meer bepaald die waarbij de politieambtenaren gevaar kunnen lopen, wordt niet door alle dispatchings van de zones op dezelfde manier benaderd. Sommige zones houden er een minimalistische visie op na waarbij veel initiatief gelaten wordt aan de ‘dispatchers’, terwijl andere zones opteren voor een maximalistische visie waarbij per gebeurtenis gedetailleerde instructies voorzien zijn en nog andere voor iets ertussenin. De algemene instructies over hoe te reageren op gebeurtenissen zijn dan terug te vinden in de lijst van geprogrammeerde reacties in het CAD (Computer Aided Dispatching) van het ASTRID-netwerk (All-round Semi-cellular Trunking Radio communication system with Integrated Dispatchings – communicatienetwerk dat wordt gebruikt door de Belgische hulp- en veiligheidsdiensten). Inlichtingen en instructies inzake interventie zijn soms

ook geprogrammeerd in CAD ASTRID voor bijzondere situaties, op basis van een adres, zodat de informatie verschijnt zodra een interventiefiche wordt aangemaakt voor dat adres (herhaaldelijke interventies op bepaalde plaatsen bijvoorbeeld). Soms worden ook interne nota's opgesteld voor welbepaalde en tijdelijke situaties. Op sommige plaatsen worden specifieke procedures uitgewerkt om de aandacht van de 'dispatchers' te vestigen op bijzondere situaties wanneer er ploegen op het terrein moeten worden gestuurd.

53. Doordat ze over een netwerk van camera's beschikken, kunnen de dispatchings waardevolle informatie leveren aan de tussenkommende ploegen op het terrein. In dat verband is in de handelszaken van sommige buurten het anti-agressiealarmstelsel "Telepolitie" geïnstalleerd. Wanneer de handelaar de alarmknop indrukt, belandt de oproep rechtstreeks bij de ZDP (zonale dispatching) en kunnen de operatoren horen en zien wat er gebeurt in de handelszaak. Dit stelsel kan enkel worden gebruikt wanneer de fysieke integriteit van een persoon in gevaar is (hold-up, agressie,...). Op die manier worden de interventiediensten ingelicht over potentieel gevaarlijke situaties.

54. Op het niveau van de zes politiezones en het CIC kan via een "communicatiegroep" die beluisterd wordt door alle dispatchings alle nuttige informatie circuleren en kunnen suprazonale gebeurtenissen beheerd worden, met inbegrip van de achtervolgingen. Het gebruik van die "communicatiegroep" is beschreven in verschillende overeenkomsten of richtlijnen (specifieke akkoorden politiezones/CIC, politiealarm, enz.). Wanneer hij in de lucht is, is de helikopter van de federale politie ook aangesloten op deze "communicatiegroep". Tussen de politiezones bestaat er ook een protocol voor gevallen van heterdaad.

55. De interventieploegen van de SPC worden aangestuurd door het commandocentrum RAMCO ('Rail Metro Coordination') dat beschikt over een groot netwerk van camera's die beelden maken van de interventiezones, waardoor er hulp geboden kan worden aan de ploegen die ter plaatse gestuurd worden.

2.3.3.4. Specifieke initiatieven en maatregelen

56. In sommige politiezones moeten interventiepolitieambtenaren verplicht een kogelwerend vest dragen vanuit een algemene veiligheidsoverweging.

57. Een zone beschikt over een supervisor die instaat voor de veiligheid van alle intervenanten en voor de coördinatie van de verschillende ploegen op het terrein, daarbij tegelijk wakend over de naleving van de specifieke richtlijnen op gerechtelijk vlak. Een coördinatieofficier kan interageren met de supervisor, 's nachts en in het weekend, en op elk ogenblik de interventie vorderen van meer gespecialiseerde diensten, meer bepaald op het vlak van het welzijn van het personeel op de werkplek.

58. Sinds 2011 zijn SPC-personeelsleden gemachtigd om in burger pepperspray te dragen op weg van en naar het werk op voorwaarde dat zij dat traject geregeld met het openbaar vervoer afleggen. Deze maatregel vindt zijn grondslag in het feit dat de personeelsleden gebruik maken van het openbaar vervoer, zijnde hun professioneel actieterrain, maar ook in het protocolakkoord afgesloten tussen de NMBS en de federale spoorwegpolitie. Dat protocol voorziet dat de leden van die politiediensten, in ruil voor gratis treinvervoer, moeten tussenbeide komen op vraag van NMBS-personeelsleden. Ze

maken zich aan de treinbegeleider kenbaar aan de hand van hun vrijkaart, die ze moeten vertonen als vervoerbewijs.

2.3.4. *Middelen*

59. Binnen de politiediensten van de Brusselse agglomeratie is er geen eenvormigheid inzake bewapening of uitrusting.

2.3.4.1. *Bewapening*

60. Er werd geen bijzondere bewapening opgemerkt in de zin van het artikel 8 van de omzendbrief GPI 62²⁶. De individuele bewapening van de politiediensten is op klassieke wijze samengesteld uit pepperspray, uitschuifbare wapenstok en een halfautomatisch pistool (GLOCK - SIG SAUER - GP). Tot de collectieve bewapening behoren: machinepistool HECKLER & KOCH of STEYER en op sommige plaatsen collectieve sprays in de interventievoertuigen. Een zone beschikt over een FAL (licht automatisch geweer).

61. In het kader van de ordehandhaving worden de klassieke middelen gebruikt: lange wapenstokken, traangasgranaten en CS (traangas op basis van de molecule 2-chloorbenzylideenmalononitril), CS-gasflessen en materiaal ISPRA/COUGAR.

2.3.4.2. *Uitrusting*

62. Over het algemeen beschikt het operationeel personeel in eerste lijn over individuele kogelwerende vesten die ontworpen zijn om te beschermen tegen de meest gangbare munitie. Kogelwerende vesten van klasse 4 die ontworpen zijn om bescherming te bieden tegen oorlogsmunitie zijn hetzij collectief voorzien, hetzij toegekend aan bepaalde diensten die meer gevaar lopen (bijvoorbeeld anti-banditismebrigades). Soms maken ook kogelbestendige schilden deel uit van de collectieve bewapening. Toen de informatie ingewonnen werd, beschikten niet alle SPC-personeelsleden over een individueel kogelwerend vest maar waren die uitrustingsstukken gecentraliseerd opgeslagen. In 2010 en 2011 hebben de Brusselse politiediensten hun kogelwerende vesten vernieuwd. Sinds 2011 krijgt elke nieuwe rekrut die de opleiding beëindigt een individueel kogelwerend vest.

63. In sommige zones zijn de interventievoertuigen of de voertuigen bedoeld voor specifieke opdrachten (bv. anti-banditismepatrouilles) kogelbestendig gepantserd ter hoogte van de portieren of is er extra bescherming aangebracht (bekleding in polycarbonaat of roosters voor de ramen).

64. De voertuigen uitgerust voor de ordehandhaving zijn doorgaans beveiligd tegen het gooien van projectielen (veiligheidsglas, beschermingsroosters).

---

²⁶ Ministeriële omzendbrief GPI 62 van de FOD Binnenlandse Zaken betreffende de bewapening van de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus.

2.3.5. *Initiatieven in het kader van community policing en samenwerkingsverbanden met andere betrokken partijen*

65. In verscheidene zones, meer bepaald die met gevoelige plaatsen, worden diverse initiatieven ontwikkeld. De politiediensten onderhouden veelvuldige contacten met potentiële externe partners (verenigingen, enz.). Sommige initiatieven vergen een gerichte samenwerking met externe actoren en een benadering van het politieoptreden die afgestemd is op de aanpak van die externe actoren. Hieronder vindt u een niet-limitatieve opsomming van enkele projecten/initiatieven die naar voren gekomen zijn bij de vergaring van de eerste informatie. In dat verband kan worden gesteld dat de eerdere initiatieven die in de jaren 90 door de minister van Binnenlandse Zaken werden ontplooid ingevolge rellen tussen de ordediensten en jongeren nog steeds actueel zijn. Zo beschikken sommige zones over overlegassistenten: hun takenpakket is ruimer dan voorheen maar ze willen nog altijd de schakel zijn tussen de bevolking en de politie.

2.3.5.1. *Acties in scholen*

66. Met betrekking tot de problematiek van geweld tegen politieambtenaren, heeft de dienst overlegassistenten van een zone een belangrijk project op poten gezet, nl. politieambtenaren nemen vrijwillig het peterschap op over de zesdejaarsklassen van 52 basisscholen. De peters verbinden zich ertoe om het aanspreekpunt te zijn voor de jongeren, de leraars en de directie in het kader van elke gebeurtenis die verband houdt met de politie.

67. In een andere zone worden in de scholen informatiesessies gehouden voor de leerlingen van de zesde klas van de basisschool en voor de zesde klas van de middelbare school. Er hebben verscheidene “testontmoetingen” plaatsgehad waaraan het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding deelnam als “bemiddelaar”. De gesprekken gaan over de perceptie die de jongeren hebben over de politie en over de vormen van criminaliteit waarmee men te maken heeft. Al naargelang het geval wordt er gesproken over gewelddaden gepleegd in de “moeilijke” wijken, vooral ten aanzien van politieambtenaren. Deze ontmoetingen zijn bedoeld om de jongeren te sensibiliseren voor het politiewerk op het terrein maar ook om het antisociale gedrag bij te sturen of te proberen te discussiëren over de redenen voor dat gedrag.

2.3.5.2. *Aanwezigheid van wijkagenten bij belangrijke evenementen en wijkpatrouilles*

68. Wijkagenten worden op heel wat plaatsen gevraagd om aanwezig te zijn op het terrein bij belangrijke evenementen in hun wijk. Aangezien zij de bevolking kennen, kunnen de “probleemveroorzakers” uit de wijk niet anoniem in de massa opgaan, waardoor ze minder geneigd zijn om geweld te gebruiken.

69. De inzet van wijkpatrouilleurs en wijkinspecteurs tijdens interventies van de interventiediensten wordt als positief ervaren. Zij hebben een kalmerende invloed op het gedrag van de bevolking ten aanzien van de politie. In moeilijke wijken bedraagt de situatie zeer snel wanneer ze aankomen op de plaats waar de interventieploegen aan het werk zijn. Die politieambtenaren kennen de bevolking en worden door de bewoners herkend, waardoor de zaak vaak ontmijnd wordt voor ze uit de hand kan

lopen. Beetje bij beetje hebben ze het vertrouwen gewonnen van heel wat bewoners en handelaars die hen op straat aanspreken of hen op hun dienstgsm bellen om hen in te lichten over situaties die op een conflict kunnen uitdraaien.

70. In een zone worden ook overlegassistenten ingezet bij bepaalde gebeurtenissen op het terrein om de politieambtenaren te ondersteunen met de bedoeling de dialoog tussen de politieambtenaren en de bevolking te vergemakkelijken en een vertrouwensrelatie tussen de aanwezige partijen te bevorderen.

2.3.5.3. Samenwerking met gemeenschapswachten

71. Toen de eerste informatie ingezameld werd, werd er gewag gemaakt van samenwerking met de gemeenschapswachten maar er blijkt geen protocol of verdrag te zijn afgesloten binnen de politiezones.

3. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

72. Rekening houdend met belangrijke initiatieven die lopende zijn in het kader van de problematiek waarvoor tegen het einde van dit jaar een globaal actieplan moeten worden opgesteld, worden na afloop van dit onderzoek geen conclusies of aanbevelingen geformuleerd. Indien daaraan behoefte zou zijn, zal, in voorkomend geval, overwogen worden om de maatregelen die zullen worden genomen ingevolge de invoering van het globaal actieplan op te volgen.

4. ALGEMENE CONCLUSIE

73. De belangstelling die zowel de parlementaire instelling als de verschillende politieke overheden en de leden van de politiediensten zelf tonen voor deze problematiek, wijst op het bestaan van een potentieel probleem. Het geweld tegen leden van de politiediensten en tegen het politiewezen heeft een invloed en een impact, zowel op organisatorisch als op individueel vlak, door de eventuele wijziging in het gedrag van de politieambtenaren ten opzichte van de burgers.

74. De initiatieven die de politiediensten van de Brusselse agglomeratie in dit domein reeds hebben genomen, zullen in een nabije toekomst aangevuld worden met de realisatie van een reeks maatregelen die erop gericht zijn om de bestaande situatie te verbeteren. Binnen zijn opdrachtenkader heeft het Comité P zich hoofdzakelijk toegelegd op de evaluatie van de impact van het geweld op de politiewerking. Toch dienden de omvang van het fenomeen en sommige punten van de politiewerking te worden geëvalueerd. De informatie uit deze evaluatie zal zeker van nut zijn op het ogenblik dat er bijkomende maatregelen overwogen zullen worden.

5. BIJLAGEN

75. Bij deel I zijn de volgende bijlagen gevoegd:

- 1) bijlage 1: afkortingen gebruikt in het verslag;
- 2) bijlage 2: visie van de representatieve politievakbonden.

**6.   VERSLAG VAN DE SCHRIFTELIJKE BEVRAGING VAN LEDEN VAN DE
POLITIEDIENSTEN**

76. Het reeds eerder aangehaalde verslag over de schriftelijke bevraging is opgenomen als deel II van het onderzoeksverslag.

GEBRUIKTE AFKORTINGEN

Afkorting	Betekenis
AIK	Arrondissementeel informatiekruispunt
ANG	Algemene nationale gegevensbank
ASTRID	All-round Semi-cellular Trunking Radio communication system with Integrated Dispatchings – communicatienetwerk gebruikt door de Belgische hulp- en veiligheidsdiensten (politie, brandweer, enz.).
ATS Binnenlandse Zaken	Ministerie van Binnenlandse Zaken – Administratief Technisch Secretariaat van de geïntegreerde politie
ATS Justitie	Ministerie van Justitie – Administratief Technisch Secretariaat van de geïntegreerde politie
CAD	Computer Aided Dispatching – Dispatching ondersteund door computer in het ASTRID-systeem
CALOG	Administratief en logistiek kader van de politie
CIC	Communicatie- en informatiecentrum
COL	Omzendbrief van het College van procureurs-generaal
CS	Niet-dodelijk traangas op basis van molecule 2 - chloorbenzylideenmalononitril
DAO	Directie van de operaties inzake bestuurlijke politie – Algemeen informatiecontactpunt van de federale politie
DGA/DAC-SPC Sectie BRUSSEL of SPC	Federale politie - Metropolitie en spoorwegpolitie
DGA/DAH-WPR BRABANT of WPR	Federale politie - Wegpolitie van BRABANT
DSW	Interne dienst voor preventie en bescherming op het werk van de federale politie
FGP BRUSSEL of FGP	Federale gerechtelijke politie van BRUSSEL
GPI	Ministeriële omzendbrief toepasbaar op de geïntegreerde politie
HHOO	Handhaving en herstel van de openbare orde
IGT	Interventiegids terrein
ISLP	Integrated System for Local Police – Informaticasysteem gebruikt door de lokale politiediensten

Afkorting	Betekenis
ITT	Interventietechnieken en -tactieken
MFO-2	Omzendbrief van de minister van Binnenlandse Zaken betreffende het solidariteitsmechanisme tussen de politiezones inzake versterkingen voor opdrachten van bestuurlijke politie
PZ	Politiezone
PZ BRUNO	Politiezone EVERE / SCHAARBEEK / SINT-JOOST-TEN-NODE
PZ MONTGOMERY	Politiezone ETTERBEEK / SINT-LAMBRECHTS-WOLUWE / SINT-PIETERS-WOLUWE
PZ ZUID	Politiezone ANDERLECHT / SINT-GILLIS / VORST
RAMCO	Rail Metro Coordination – Commandocentrum van de SPC
VCLP	Vaste Commissie van de lokale politie
ZDP	Dispatching gevestigd binnen een lokale politiezone
ZVP	Zonaal veiligheidsplan

VISIE VAN DE REPRESENTATIEVE VAKBONDSORGANISATIES

1. De volgende vakorganisaties gaven hun visie op het fenomeen van geweld tegen politieambtenaren en de impact hiervan op het politieoptreden: het Nationaal Syndicaat voor het Politie- en Veiligheidspersoneel (NSPV), het Algemeen Christelijk Vakverbond (ACV) afdeling Openbare Diensten (CCOD), het Algemeen Belgisch Vakverbond (ABVV) – Algemene Centrale der Openbare Diensten (ACOD) sector lokale en regionale besturen (LRB) en het Vrij Syndicaat voor het Openbaar Ambt (VSOA) afdeling politie. Wij beperken ons hier tot het weergeven van de meest relevante fragmenten, die enerzijds rechtstreeks verband houden met het geweld tegen Brusselse politieambtenaren en anderzijds de invloed van dit geweld op het uitoefenen van de politiefunctie illustreren. De stellingen van de vertegenwoordigers van de vakorganisaties werden niet geverifieerd.

2. De vertegenwoordigers van de vakorganisaties lijken het erover eens dat het geweld in het algemeen is toegenomen en dat er bij de bevolking ook minder respect is ten aanzien van gezagsdragers. Geweld tegen politie zou echter geen exclusief in het Brussels Gewest voorkomend fenomeen zijn, ook andere grootsteden worden ermee geconfronteerd. Tegelijk wordt gesteld dat er tussen de Brusselse gemeenten ook verschillen zijn in de ernst van het geweld tegen politieambtenaren.

3. Niet alleen zou de omvang van het geweld zijn toegenomen, ook zou er een verschuiving zijn naar meer ernstige vormen van geweld. Volgens de vakorganisaties wordt maandelijks een tot twee keer melding gemaakt van het vertoon van een vuurwapen bij politietussenkomen. Ook het gooien van voorwerpen, gaande van eieren tot kasseistenen, naar interventieagenten gebeurt vaker dan voorheen. In dit kader wordt er ook op gewezen dat de politiemensen niet voor elke verwonding de nodige administratie vervullen omdat de letsels, hoewel reëel, eerder miniem zijn of zelfs als normaal worden beschouwd. Voorbeeld hiervan zijn de hematomen en schaafwonden opgelopen naar aanleiding van het beheer van manifestaties. Het is echter de voornamelijk verbale agressie waarmee politieambtenaren dagelijks worden geconfronteerd die mentaal het zwaarst doorweegt, eerder dan de ernstige vormen van geweld die minder frequent voorkomen.

4. Deze dagelijkse verbale agressie wordt door de vertegenwoordigers van de vakorganisaties toegeschreven aan een evolutie in de houding van de bevolking ten opzichte van de politie²⁷. Deze gewijzigde houding vertaalt zich voornamelijk in een verminderd respect voor de politieambtenaar. Vandaag worden politiemensen, zonder dat daar steeds aanleiding voor is, uitgescholden, geprovoceerd, beledigd. Dit gebrek aan respect, waaraan men dagelijks is blootgesteld, weegt volgens de vakbondsvertegenwoordigers het zwaarst op het psychisch welzijn van de politieambtenaar.

5. In vele gevallen lijkt het geweld tegen politieambtenaren, volgens een aantal vakorganisaties, te kaderen in een identiteitscontrole. Een kleine groep jongeren, meestal van allochtone afkomst, stelt zich agressief en provocerend op. De jongeren weigeren vaak hun identiteitskaart te geven, draaien zich weg van de politie of wandelen gewoon weg. Tijdens de controles beschuldigen de jongeren de politie vaak

---

²⁷ Men stelt hierbij vast dat dit niet enkel voor politieambtenaren geldt maar eveneens voor andere personen met enige "autoriteit" zoals leerkrachten, brandweermannen, treincontroleurs, ...

van een racistisch optreden. Dergelijke contacten met jongeren zijn vaak gevaarlijk voor de politieambtenaren omdat de jongeren vaak gewapend zijn²⁸.

6. Er zijn ook nevenaspecten die het politieoptreden bemoeilijken. Een ervan is het filmen van de politietussenkomsten waarna, al dan niet gemanipuleerde, fragmenten van deze video's op internet worden geplaatst. Omdat de context niet meegegeven wordt, roepen deze video's snel verontwaardiging op, terwijl het politieoptreden wel legitiem zou zijn. Daarnaast zou er als contrastrategie ook klacht worden neergelegd tegen de betrokken politieambtenaren. Deze klachten zouden, nog steeds volgens de vakorganisaties, echter ongegrond zijn. Ook zouden de politieambtenaren soms heel concreet bedreigd worden. Er wordt bijvoorbeeld melding gemaakt van een politieman die stadsbendes opvolgde en de arrestatie van een aantal leden mogelijk maakte op wiens hoofd een prijs werd gezet met als doel deze persoon te vermoorden. Ook zouden sommige politieambtenaren de toestemming krijgen om het dienstwapen ook buiten de diensturen te dragen, dit om zichzelf en hun familie te verdedigen.

7. Sommige plaatsen in het Brussels Gewest zouden zijn geëvolueerd tot 'no-go'-zones voor de politie. De politieambtenaren betreden bepaalde zones niet meer op initiatief en zullen enkel na een noodoproep, met een aangepaste formatie, ter plaatse gaan. Concreet betekent dit dat er meerdere patrouilles op een incident ter plaatse komen, waardoor het risico op escalatie van geweld toeneemt. Het feit dat na een noodoproep meerdere politieploegen worden gestuurd, wordt door bepaalde inwoners als politieprovocatie ervaren.

8. Soms worden politieploegen, naar aanleiding van een 101-oproep, naar een plaats gestuurd waarbij echter blijkt dat de oproep vals was en de politie in een hinderlaag is terechtgekomen en wordt opgewacht door jongeren die hen gewelddadig aanvallen. In een geval werd dergelijk incident door de jongeren gefilmd, waardoor het vermoeden rijst dat het om 'happy slapping'²⁹ ging. Er wordt gesproken van een reële haat die deze jongeren ten opzichte van de politie koesteren.

9. Vertegenwoordigers van de vakbonden stellen dat de politieambtenaren als overlevingsstrategie genoodzaakt zijn om de stadsbendes agressief te benaderen. Enkel een agressieve bejegening zou bij deze jongeren respect afdwingen.

10. Niet alleen de jongeren zouden een gebrek aan respect hebben voor de politie. De perceptie van de Brusselse inwoners over hun politie is zeer negatief. Sommige mensen verwachten dat de politie zich zal misdragen en onverantwoord geweld zal gebruiken, wat voor spanningen zorgt van bij het begin van het politiecontact.

11. Het geweld waarmee politieambtenaren worden geconfronteerd, leidt tot stress en angst bij sommige leden van het politiepersoneel. Dergelijke gemoedstoestand komt een koelbloedig en de-escalierend politieoptreden niet ten goede. Daarnaast zouden sommigen risicosituaties vermijden, bijvoorbeeld door minder controles uit te voeren of door, in geval van de wijkagenten, niet meer in uniform de straat op te

---

²⁸ Gedurende een gegeven periode werden de in beslag genomen wapens door een politiedienst gefotografeerd en geregistreerd. Wegens de hoge toevloed aan in beslag genomen wapens kon men dit niet meer bijhouden en is men gestopt met deze vorm van registratie.

²⁹ 'Happy slapping' is het fenomeen waarbij de plegers van fysieke agressie de aanval op hun slachtoffer filmen en dit filmpje nadien op internet plaatsen.

gaan. Een aantal wijkagenten zou zelfs helemaal vermijden de straat op te gaan. In sommige gevallen wordt melding gemaakt van het niet meer durven boeien van aan te houden personen of het moedwillig laten ontluchten van plegers van misdrijven.

12. Er wordt hier ook verwezen naar de agenten van politie die meer angst hebben dan de politie-inspecteurs omdat hun uniformen hetzelfde zijn, terwijl zij evenwel niet gewapend zijn. Hierdoor voelen ze zich kwetsbaar.

13. Politie mensen zijn de situatie meer dan beu en raken door de houding van de overheden en de slechte arbeidsomstandigheden sterk gefrustreerd. Men voelt zich door de overheid in de steek gelaten. Er wordt gesteld dat de geweldplegers niet worden gestraft, dit in weerwil van wat in de media wordt verkondigd. Men zegt evenwel hiervoor begrip te hebben gezien de hopeloze situatie bij het parket en de strafuitvoering. Daartegenover staat dat de Brusselse magistraten, in hun contacten met politie mensen, weinig begrip tonen, wat dan weer leidt tot een verminderde registratiebereidheid bij de politie en een verminderde kwaliteit van de processen-verbaal. Naast eerder aangehaalde motieven zorgt ook de vrees voor een gerechtelijke of tuchtrechtelijke vervolging van de politieambtenaar er volgens vertegenwoordigers van de vakorganisaties voor dat de politiefunctie door sommigen niet steeds volledig wordt uitgevoerd.

14. Er blijkt ook teleurstelling te zijn wat betreft de houding van de lokale besturen die hun politiedienst in de steek laten, dit om zogenaamde electorale redenen. Soms wordt een dubbel discours gehouden waarbij naar de buitenwereld toe de geweldplegers worden verdedigd, terwijl binnenskamers de politiediensten wordt gevraagd de orde te handhaven. Op steun om dit laatste te realiseren, hoeft de politie volgens de vakorganisaties echter niet te rekenen omdat de bestuurlijke overheden duidelijk meedelen dat ze bij incidenten de aanpak van de politie niet zullen verdedigen. De burgemeesters nemen niet graag politie maatregelen zoals het bestuurlijk aanhouden van relschoppers, daar waar dit volgens de politie mensen tot een oplossing zou leiden.

15. Voor de arbeidsomstandigheden wordt verwezen naar de budgettaire toestand van de Brusselse politiezones en de federale politie. Deze is niet goed, wat zich vertaalt in besparingen. De impact hiervan op de veiligheid van de politieambtenaren zou volgens de vakbondvertegenwoordigers reëel zijn. Zo worden niet meer alle zijdeuren van de interventievoertuigen beveiligd tegen kogelinslagen, wat voorheen wel het geval was. Ook vermindert de kwaliteit van de aangekochte kogelwerende vesten en is sommige kledij voor opdrachten van ordehandhaving niet meer brandveilig.

16. De vakorganisaties verwijzen voorts naar de opleiding en vorming inzake geweldbeheersing. De opleiding tot politie-inspecteur zou de politieambtenaren onvoldoende voorbereiden op de arbeidsomstandigheden in Brussel. Vele jonge politieambtenaren voelen zich aangesproken door de werkomstandigheden en het loon in de grootstad, maar hebben een vertekend beeld van de werkinhoud. Velen blijven volgens de vertegenwoordigers van de vakbonden dan ook niet lang in Brussel werken, waardoor ze niet vertrouwd geraken met het terrein en evenmin een relatie met de bevolking kunnen opbouwen. De trainingen in de geweldbeheersing verlopen niet overal zoals voorgeschreven. De leden van de federale politie klagen hierover niet maar in sommige politiezones worden de voorgeschreven normen niet gehaald.

17. Tot slot wordt door enkele vertegenwoordigers een gebrek aan coördinatie aan de kaak gesteld en dit tussen de verschillende politiezones en de federale politie, in het raam van interventiebeheer, wat leidt tot verwarring tijdens de politieacties en bijdraagt tot het gevoel van onveiligheid bij politieambtenaren.

II. SCHRIFTELIJKE BEVRAGING MET BETREKKING TOT VERSCHILLENDE VORMEN VAN GEWELD GEPLEEGD TEGEN LEDEN VAN DE BRUSSELSE POLITIEDIENSTEN OF DOOR HEN ONDERGAAN EN TOT HUN IMPACT OP DE WERKING VAN DE POLITIE

1. INLEIDING

1. Deel II van het onderzoeksverslag naar diverse vormen van geweld gepleegd tegen leden van de Brusselse politiediensten of door hen ondergaan en naar hun impact op de werking van de politie handelt over de schriftelijke bevraging die werd gehouden bij een representatief staal van personeelsleden van die diensten.

2. De gehanteerde vragenlijst was gericht aan de personeelsleden, politieambtenaren en burgers, van de zes Brusselse zones van lokale politie en aan de personeelsleden van DGA/DAC-SPC Sectie BRUSSEL (hierna SPC BRUSSEL), DGA/DAH-WPR BRABANT (hierna WPR BRABANT) en de FGP BRUSSEL (federale gerechtelijke politie) die rechtstreeks contact hebben met de bevolking.

2. ONDERZOEK

2.1. Doelstellingen van de vragenlijst

3. De keuze om een vragenlijst op te stellen, was ingegeven door de wens:

- 1) om de impact van het geweld op de politiewerking in te schatten;
- 2) om bij te dragen tot het ophangen van een beeld van het fenomeen van geweld gepleegd tegen of ondergaan door personeelsleden van de Brusselse politiediensten. Immers, de analyse van verschillende beschikbare informatiebronnen³⁰ maakt het niet mogelijk om een algemeen beeld te schetsen van het fenomeen.

4. De raadpleging en de exploitatie van verschillende politionele bronnen snijden, rechtstreeks of onrechtstreeks, het onderwerp aan maar het is moeilijk om een juiste kijk te krijgen op het niveau van geweld gepleegd tegen personeelsleden van de politiediensten. Binnen de geïntegreerde politie bestaat er geen gegevensbank of uniek en geïntegreerd systeem om alle feiten van geweld waarvan politiepersoneel het slachtoffer is, alsook de gevolgen die deze gewelddaden met zich mee kunnen brengen te registreren. Bovendien zou het beeld verkregen uit de beschikbare informatiebronnen slechts gedeeltelijk zijn omdat het alleen maar gebaseerd zou zijn op de aangegeven feiten. Dankzij de vragenlijst kan dit beeld verruimd en verrijkt worden voor zover er een ander standpunt wordt ingewonnen, nl. dat van de personeelsleden van de politiediensten in de Brusselse agglomeratie.

---

³⁰ De gegevensbank van het Comité P, de gegevens van de federale politie (Algemene nationale gegevensbank, arbeidsongevallen van de directie van de interne dienst voor preventie en bescherming op het werk DGS/DSW), de gegevens meegedeeld door de zones, de analyse van de persartikelen voor de periode 2008-2011.

2.2. Werkhypothesen

5. Onder werkhypothesen verstaan we de concepten die het voorwerp van onderzoek uitmaken. In dit geval worden vijf concepten onderscheiden:

- 1) de gewelddaden;
- 2) het personeel van de politiediensten;
- 3) de impact;
- 4) de politiewerking;
- 5) het politiewezen.

6. Die concepten werden als volgt gedefinieerd. Onder geweld verstaan we elk gedrag in verband gebracht met al dan niet fysiek geweld dat op georganiseerde (vooropgezet) of niet-georganiseerde (onverwacht) wijze tot uiting komt.

7. De volgende fenomenen en vormen van geweld zijn een illustratie van wat met die definitie bedoeld wordt:

- 1) geweld gelinkt aan fysiek geweld kan, onder andere, omvatten moord, opzettelijke slagen en verwondingen, wapengebruik, gooien van voorwerpen of molotovcocktails naar politieambtenaren, enz. Sommige fenomenen worden *a priori* beschouwd als behorende tot deze categorie gezien het fysieke geweld dat potentieel onderliggend is aan die feiten: weerspanning met wapens, hinderlagen en valstrikken waarin politieambtenaren met interventie gelokt worden, bomalarmen of brandstichting in politiegebouwen, enz.
- 2) geweld niet gelinkt aan fysiek geweld kan, onder andere, tot uiting komen door opgestoken vingers, pesterijen, beledigingen, beschadigingen aan privégoederen van politieambtenaren, beschadigingen aan politie-installaties, graffiti op gebouwen, enz.
- 3) (vooropgezet) georganiseerd geweld kan, onder andere, blijken uit betogingen of samenscholingen om te protesteren tegen het politieoptreden, uit geplande samenscholingen bedoeld om zich te verzetten tegen het politieoptreden, enz.
- 4) niet-georganiseerd geweld komt onverwacht en onvoorbereid tot uiting, onder andere, naar aanleiding van klassieke politie-interventies: dringende interventies, verkeerscontroles, enz.

8. Er dient ook verduidelijkt dat:

- 1) het gebruikte geweld verband moet houden met de beroepsactiviteit uitgeoefend door het lid van de politiedienst of gericht moet zijn tegen de politie in het algemeen (een fenomeen zoals geweld tussen politieambtenaren behoort dus bijvoorbeeld niet tot het onderzoeksdomein);
- 2) het geweld kan door het slachtoffer, *in casu* het lid van de politiedienst of de politieorganisatie, als min of meer ernstig beschouwd worden;
- 3) de basisfunctionaliteit waarin het lid van de politiedienst opereert, kan ook doorslaggevend zijn voor de beoordeling en de inschatting van de graad van ernst;
- 4) het geweld kan worden uitgeoefend tegen het lid van de politiedienst tijdens of buiten zijn diensturen.

9. De impact op de werking van de politie wordt gemeten aan de hand van de morele, fysieke, materiële en/of organisatorische rechtstreekse (op de leden van de politiedienst of de instelling) of onrechtstreekse (op de collega's, de familieleden, de samenleving, ...) gevolgen die op korte, middellange en lange termijn kunnen opduiken. De impact op de leden van de politiediensten en het politiewezen kan worden genuanceerd in functie van de risicograad of van de dreigingsgraad waarmee het geweld kan worden uitgeoefend. De impact gaande van het risico op geweld tot de dreiging van geweld zou afhankelijk kunnen zijn van de politieactiviteit of van de aard van de gebeurtenis die men meemaakt.

10. Onder lid van een politiedienst verstaan we elk lid van het operationeel kader en van het administratief en logistiek kader.

11. Het politiewezen als dusdanig kan beoogd worden doorheen zijn menselijke of materiële bestanddelen (commissariaat, voertuigen, ..) die beschouwd worden als symbolen of specifieke doelen.

2.3. Methodologie

12. De vragenlijst moet het mogelijk maken om die concepten te operationaliseren. Met andere woorden, elke gestelde vraag moet het mogelijk maken een antwoord te geven op de verschillende hogergenoemde concepten.

13. Om daartoe te komen, werd een eerste brainstorming gehouden om een zo volledig mogelijke lijst van vragen op te stellen die beantwoorden aan de gedefinieerde concepten. Die lijst en buitenlandse studies over hetzelfde onderwerp^{31 32 33} vormden de basis voor een eerste ontwerp van vragenlijst. Daarna werden verscheidene aanpassingen aangebracht om begin maart 2012 te komen tot een finale vragenlijst. Die vragenlijst werd intern eerst getest om zekerheid te hebben omtrent de criteria validiteit, gevoeligheid en betrouwbaarheid die vereist zijn door de methode van de vragenlijst.

14. De definitieve vragenlijst bestaat uit vier delen:

- 1) een luik persoonsgebonden (leeftijd, geslacht) en professionele gegevens (zoals de hoofdzakelijk uitgeoefende functionaliteit, de anciënniteit bij de politie, de anciënniteit in de functionaliteit, de graad). Die informatie is nodig voor de latere analyse;
- 2) verschillende luiken met vragen over de ondergane vormen van geweld, hun omvang en hun evolutie in het kader van het werk en in het kader van het privéleven alsook de impact op de politiewerking;
- 3) een zelfevaluatie van het gevoel van onveiligheid bij het begin van de loopbaan en nu;
- 4) het feit al dan niet het slachtoffer te zijn geworden van geweld, de context waarin de feiten zich voordeden en het gevolg dat eraan werd gegeven.

---

³¹ QUARTIER-DIT-MAIRE M., Étude des interventions policières avec confrontation à la violence - Évolution du nombre d'interventions et de la réponse policière, Université de Lausanne, Faculté de droit et sciences criminelles, Institut de criminologie et de droit pénal, oktober 2010.

³² ZECH E., DE SOIR E., UCROS C., Impact des incidents critiques au sein des services de police, études longitudinales de l'impact traumatique et rôle de la verbalisation des émotions, Brussel, 2008.

³³ Agressie en geweld tegen politiemensen, Politie en Wetenschap, Vrije Universiteit van Amsterdam, 2008.

15. De vragenlijst biedt de respondent de mogelijkheid om zich op open wijze te uiten over andere aspecten van het geweld tegen politieambtenaren. De verwerking van die kwalitatieve gegevens komt aan bod in de punten 8 en 9 *infra*.

16. Eind maart 2012 werd de definitieve versie van de vragenlijst gestuurd aan een staal van personeelsleden van de lokale politiezones en de diensten van de federale politie van BRUSSEL. In de loop van de maand april 2012 werden de gegevens ingezameld. Na codering van die gegevens kon de analyse aanvatten in juni 2012.

17. Die vragenlijst is een bron van informatie om een beeld te schetsen van het geweld gepleegd tegen leden van de Brusselse politiediensten of door hen ondergaan. Het is tevens een instrument voor de ‘monitoring’ van de perceptie van het personeel van de politiediensten betreffende de aspecten die verband houden met de hiërarchische ondersteuning, de technische middelen en de opleiding.

3. ANALYSE

18. Er werd een beschrijvende en niet-contextuele analyse van de resultaten gemaakt. Die analyse beslaat vier aspecten:

- 1) een analyse betreffende de aard, de omvang en de ernst van het geweld gepleegd tegen politiepersoneel;
- 2) een beschrijvende analyse die betrekking heeft op de impact op de politiewerking;
- 3) een analyse over de perceptie omtrent de ondersteuning door de hiërarchie, de intraprofessionele sociale steun, de technische middelen en de opleiding;
- 4) een analyse van het gevoel van onveiligheid van het politiepersoneel en van de evolutie daarvan.

3.1. Beperkingen van de analyse

3.1.1. Non-antwoorden en het werkelijke staal

19. In theorie veroorzaken non-antwoorden een systematische fout in het onderzoek. Immers, de analyse en de interpretatie kunnen in meer of mindere mate ongunstig beïnvloed zijn door het aantal non-antwoorden. Er werden 856 formulieren opgestuurd en 555 werden teruggestuurd. Van die 555 vragenlijsten werden er 15 niet opgenomen in de analyse van de resultaten omdat ze volledig of grotendeels onvolkomen waren.

20. Daarna werden de vragenlijsten waarvan de respondent niet in rechtstreeks contact stond met de bevolking, zijnde 23 personen, verwijderd. Het werkelijke staal waarop deze analyse betrekking heeft, bedraagt dus 517 vragenlijsten.

3.1.2. Omvang van het staal en foutenmarge

21. Het onderzoek werd uitgevoerd met een nauwkeurigheidsgraad van 95%, een foutenmarge van 5% en een betrouwbaarheidsinterval van $\pm 4,25\%$.

22. Dankzij het betrouwbaarheidsinterval kan de foutenmarge tussen de resultaten van de peiling en een exhaustieve opmeting bij de totale bevolking gedefinieerd worden. Met andere woorden, het is 95% waarschijnlijk dat de parameter om bijvoorbeeld de evolutie van gewelddaden gepleegd tegen politieambtenaren of het gevoel van onveiligheid van de personeelsleden van de Brusselse politiediensten in te schatten terug te vinden is in het bepaalde betrouwbaarheidsinterval, zijnde $\pm 4,25\%$.

23. Er werd opgemerkt dat enkele vragenlijsten niet waren opgesteld in de moedertaal van de respondent. De resultaten en de tendensen worden echter niet beïnvloed door deze fout.

24. Wat de representativiteit van het staal betreft, werd, ondanks alle voorzorgsmaatregelen genomen tijdens de voorbereidingsfase, vastgesteld dat het aantal vragenlijsten dat beschikbaar is voor drie politiezones³⁴ alsook voor een dienst van de federale politie³⁵ niet volstaat om bepaalde resultaten te kunnen veralgemenen³⁶.

3.2. Analyse van het profiel van de respondenten

Tabel 1: Responsgraad per politiezone/dienst van de federale politie

Politiezone	Aantal verstuurde vragenlijsten	Aantal teruggestuurde vragenlijsten ³⁷	Aantal gevalideerde vragenlijsten	Responsgraad
PZ BRUSSEL HOOFDSTAD/ ELSENE ³⁸ (5339)	246	126	122	51,2%
PZ BRUSSEL-WEST ³⁹ (5340)	81	58	58	71,6%
PZ ZUID ⁴⁰ (5341)	114	67	59	58,8%
PZ UKKEL/WATERMAAL/OUDEGEM ⁴¹ (5342)	69	44	43	63,8%
PZ MONTGOMERY ⁴² (5343)	62	45	42	72,6%
PZ BRUNO ⁴³ (5344)	95	66	66	69,5%
WPR	60	40	38	66,7%
SPC	60	34	30	56,7%

³⁴ De politiezones BRUSSEL HOOFDSTAD/ELSENE, ZUID en UKKEL/WATERMAAL-BOSVOORDE/OUDEGEM.

³⁵ FGP BRUSSEL.

³⁶ Dit zijn resultaten die rekening houden met de vergelijking tussen politiezones/diensten. De niet-representativiteit betekent dat met een ander staal binnen dezelfde betrokken politiezone/dienst de resultaten zouden kunnen verschillen van de hier verkregen resultaten.

³⁷ Teruggestuurde en ingevulde vragenlijsten.

³⁸ De zone BRUSSEL HOOFDSTAD/ELSENE bestrijkt de gemeenten BRUSSEL-HOOFDSTAD en ELSENE.

³⁹ De zone BRUSSEL-WEST bestrijkt de gemeenten SINT-AGATHA-BERCHEM, GANSHOREN, JETTE, KOEKELBERG en SINT-JANS-MOLENBEEK.

⁴⁰ De zone ZUID bestrijkt de gemeenten ANDERLECHT, SINT-GILLIS en VORST.

⁴¹ Dit is de zone UKKEL, WATERMAAL-BOSVOORDE en OUDEGEM.

⁴² De zone MONTGOMERY bestrijkt de gemeenten ETTERBEEK, SINT-LAMBRECHTS-WOLUWE en SINT-PIETERS-WOLUWE.

⁴³ De zone BRUNO bestrijkt de gemeenten EVERE, SCHAARBEEK en SINT-JOOST-TEN-NODE.

FGP	69	58	57	84,1%
Onbekend	0	2	2	
Totaal	856	540	517	63,1%

25. Het gemiddelde deelnemingspercentage bedraagt 63,1% waarbij een minimum opgetekend werd voor de politiezone BRUSSEL HOOFDSTAD/ELSENE (51,2%) en een maximum voor de FGP BRUSSEL (84,1%).

26. 96,5% van de respondenten is effectief lid van de politiezone of dienst van de federale politie, de overige 3,5% is gedetacheerd of heeft dat niet gepreciseerd. 26,3% van de respondenten is vrouw, tegenover 72,2% man. 1,5% van de respondenten heeft het geslacht niet vermeld.

Tabel 2: Verdeling van de respondenten volgens graad

Graad	Frequentie	Percentage
Agent van politie	34	6,3%
Inspecteur	320	59,3%
Hoofdinspecteur	92	17,0%
Commissaris	47	8,7%
Hoofdcommissaris	3	0,6%
CALOG - D	8	1,5%
CALOG - C	21	3,9%
CALOG - B	4	0,7%
CALOG - A	4	0,7%
Onbekend	7	1,3%
Totaal	540	100%

27. Het CALOG-personeel vertegenwoordigt 7% van de respondenten. 6,3% is agent van politie, 59,3% inspecteur, 17% hoofdinspecteur, 8,7% commissaris en 0,6% hoofdcommissaris.

28. 70% van de bevroegde personen stelt dagelijks rechtstreeks in contact te komen met de bevolking in het kader van hun taakuitvoering, bij 15,4% is dat een of meerdere keren per week, bij 6,1% een of meerdere keren per maand, bij 3,7% een of meerdere keren per jaar en 4,3% zegt nooit rechtstreeks in contact te komen met de bevolking in het kader van hun werk. Zoals hoger vermeld, zal met die 4,3%, zijnde 23 van de 540 teruggestuurde vragenlijsten, verder geen rekening worden gehouden in de analyse van de onderzoeksresultaten.

29. Voor 19,5% van de respondenten vinden die contacten voornamelijk binnen de politiegebouwen plaats, voor 31,3% vinden die contacten voornamelijk buiten de politiegebouwen plaats en 47,6% geeft aan evenveel contacten binnen als buiten de politiegebouwen te hebben.

30. De gemiddelde leeftijd van de respondenten bedraagt 39 jaar, de gemiddelde anciënniteit bij de politie is 15 jaar en de gemiddelde anciënniteit in de functionaliteit is gelijk aan 9 jaar.

31. 86,7% van de respondenten woont niet in het ambtsgebied van zijn werkplaats, dit wil zeggen in de politiezone voor de leden van de lokale politie, in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor de leden van de federale politie en in het ambtsgebied van een gemeente waar de personeelsleden van de SPC hun hoofdactiviteit uitoefenen.

32. Het vervolg van de analyse houdt enkel rekening met de geldige vragenlijsten waarvoor de respondent rechtstreeks in contact staat met de bevolking, zijnde een basis van 517 vragenlijsten.

Tabel 3: Functionaliteiten sensu lato waarin de respondenten de afgelopen zes maanden werken

Functionaliteiten	Aantal respondenten	Percentage
Interventie	152	29,4%
Recherche	74	14,3%
Wijkwerking	66	12,8%
Andere (jeugddienst, administratie, logistiek,...)	53	10,3%
Verkeer	46	8,9%
Onthaal	39	7,5%
Genegotieerd beheer van de openbare orde	10	1,9%
Politioele slachtofferbejegening	3	0,6%
Totaal geldig	443	85,7%
Onbekend of meerdere antwoorden	74	14,3%
Totaal	517	100%

33. 14,3% van de antwoorden kan niet geëxploiteerd worden met betrekking tot de uitgeoefende functionaliteit, hetzij omdat de respondent de functionaliteit niet aangeduid heeft, hetzij omdat hij er meerdere aangevinkt heeft.

34. De vaakst voorkomende functionaliteit is interventie, goed voor 29,4% van de respondenten, gevolgd door de functionaliteit recherche (14,3%), de functionaliteit wijkwerking (12,8%) en andere diensten (10,3%) die niet behoren tot de acht basisfunctionaliteiten (jeugddienst, administratie, logistiek, ...).

3.3. Analyse van het profiel van de slachtoffers van geweld

35. Gezien het belang van geweld gepleegd tegen personeel van de politiediensten wordt een overzicht gegeven van het profiel van de personeelsleden die rechtstreeks in contact staan met de bevolking in de uitoefening van hun functie en reeds het slachtoffer waren van geweld. Van de 517 respondenten zeggen er 480 al het slachtoffer van geweld te zijn geweest (92,8%).

36. Het profiel van de slachtoffers van geweld binnen de Brusselse politiediensten is bijgevolg gelijk aan dat van de respondenten in ruime zin.

37. 96,7% van de bevraagde personen die zeggen reeds het slachtoffer te zijn geweest van gewelddaden, is effectief lid van zijn politiezone of dienst van de federale politie; 74,9% staat dagelijks rechtstreeks in contact met de bevolking. Die contacten vinden plaats buiten de

politiegebouwen voor 18,5% van die respondenten, binnen de politiegebouwen voor 32,1% en zowel binnen als buiten voor 47,9%. 74% is man en 24,4% is vrouw. 6% is agent van politie, 64% inspecteur, 16,9% hoofdinspecteur, 8,3% commissaris, 0,4% hoofdcommissaris en 3,1% CALOG. 87,7% van de personen die aangeven geweld te hebben ondergaan, woont niet in het ambtsgebied van hun werkplaats.

38. De gemiddelde anciënniteit bij de politie bedraagt 15 jaar en de gemiddelde anciënniteit in de functie is 9 jaar. De respondenten die reeds het slachtoffer waren van geweld zijn gemiddeld 39 jaar oud.

Tabel 4: Functionaliteiten sensu lato waarin de bevraagde personeelsleden, die rechtstreeks in contact staan met de bevolking en reeds het slachtoffer waren van geweld, tewerkgesteld zijn

Functionaliteiten	Aantal respondenten	Percentage
Interventie	149	31,0%
Recherche	69	14,4%
Wijkwerking	60	12,5%
Verkeer	42	8,8%
Andere (jeugdendienst, administratie, logistiek, ...)	42	8,8%
Onthaal	38	7,9%
Genegotieerd beheer van de openbare orde	10	2,1%
Polititionele slachtofferbejegening	3	0,6%
Totaal geldig	413	86,0%
Onbekend of meerdere antwoorden	67	14,0%
Totaal	480	100%

39. Er zijn geen significante verschillen tussen de resultaten betreffende het personeel dat contact heeft met de bevolking en de resultaten voor alle personeelsleden: interventie (31,0%), recherche (14,4%) en wijkwerking (12,5%).

4. AARD, OMVANG EN EVOLUTIE VAN HET GEWELD ONDERGAAN DOOR HET PERSONEEL VAN DE BRUSSELSE POLITIEDIENSTEN

4.1. Aard van het geweld ondergaan door het personeel van de Brusselse politiediensten

40. Er werd een eerste analyse gemaakt om een beeld te schetsen van het geweld ondergaan door de leden van de Brusselse politiediensten. Met andere woorden, het is de bedoeling om na te gaan in welke mate het politiepersoneel, dat rechtstreeks in contact staat met de bevolking, daadwerkelijk het slachtoffer is van geweld en, in voorkomend geval, de vorm(en) vast te stellen die dat geweld aanneemt.

41. Gezien de eerste resultaten is geweld gepleegd tegen het personeel van de Brusselse politiediensten voor velen een realiteit. In het merendeel van de gevallen worden de personen geconfronteerd met verbale agressie en/of agressie met gebaren (55,7%) maar het fysiek geweld en de verbale agressie/agressie met gebaren gepaard met fysiek geweld wordt ook door 31,5%

van de respondenten aangehaald, terwijl 7,2% stelt nooit het slachtoffer te zijn geweest van geweld.

Tabel 5: Vormen van geweld ondergaan door de bevroagde personen de laatste keer dat zij het slachtoffer waren van geweld in het kader van hun werk (keuze uit verschillende antwoorden)

Vormen van geweld	Frequentie	Percentage
Verbale agressie/agressie met gebaren	288	55,7%
Verbale agressie/agressie met gebaren en fysiek geweld	133	25,7%
Fysiek geweld	30	5,8%
Ik ben nooit slachtoffer geweest	37	7,2%
Ongeldig antwoord (meerdere antwoorden gegeven)	20	3,9%
Non-antwoord	9	1,7%
Totaal	517	100%

42. Met andere woorden, 31,5% van de bevroagde personeelsleden zegt minstens een keer het slachtoffer te zijn geweest van fysiek geweld want de vraag had betrekking op de laatste keer dat het personeelslid het slachtoffer was van geweld.

43. De individuele situatie per dienst wijst erop dat, zelfs als de verhouding feiten van fysiek geweld en verbale agressie/agressie met gebaren schommelt van zone tot zone, de feiten van geweld gepleegd tegen het politiepersoneel reël zijn en als dusdanig ervaren worden binnen de verschillende Brusselse politiezones/diensten: SPC BRUSSEL 43,3%; PZ BRUNO 37,9%; PZ BRUSSEL HOOFDSTAD/ELSENE 37,7%; PZ UKKEL/WATERMAAL-BOSVOORDE/OUDEGEM 37,2%; PZ BRUSSEL-WEST 34,5%; PZ MONTGOMERY 28,5%; PZ MIDI 22%; WPR BRABANT 21,1% en FGP BRUSSEL 15,8%.

44. 7,2% van het bevroagde personeel dat rechtstreeks in contact staat met de bevolking was nooit het slachtoffer van geweld, met uitzondering van de WPR BRABANT (10,1%) en de FGP (17,5%). Wat de FGP BRUSSEL betreft, zegt bijna een vijfde van het personeel nooit het slachtoffer te zijn geweest van geweld. Dit kan worden verklaard door de aard van de uitgevoerde opdrachten en, wat de FGP betreft, door een politie-interventie in tweede lijn.

45. Op basis van de resultaten van de bevraging kon een “profiel” worden opgemaakt van de personeelsleden van de politiediensten die een verhoogd risico hebben om het slachtoffer te worden van geweld. Dit zijn vooral mannelijke inspecteurs die werken in de functionaliteiten interventie, recherche en wijkwerking. In de leeftijdsgroep tussen 21 en 45 jaar is dit risico het hoogst. Boven die leeftijd wordt een duidelijke daling vastgesteld van het aantal personeelsleden die het slachtoffer zijn van geweld. Personeelsleden die tussen 5 en 10 jaar anciënniteit bij de politie en tussen 0 en 10 jaar anciënniteit in hun functie hebben, lopen het meeste kans om het slachtoffer te worden van geweld.

4.2. Omvang van het geweld ondergaan door het personeel van de Brusselse politiediensten

46. Er werden verschillende vragen gesteld om een meer gedetailleerd beeld te kunnen ophangen van de frequentie van de verschillende vormen van geweld gepleegd tegen het personeel van de politiediensten.

Tabel 6: Responsgraad (in percent) op de stellingen betreffende de omvang van de verschillende vormen van geweld ondergaan door alle leden van de politiediensten in de Brusselse agglomeratie

Stellingen	Meerdere keren per week	Meerdere keren per maand	Meerdere keren per jaar	Nooit
Ik word verbaal of met gebaren aangevallen tijdens de uitoefening van mijn taken.	28,0	25,1	35,6	11,3
Ik word bedreigd of er wordt morele druk op mij uitgeoefend tijdens de uitoefening van mijn taken.	6,3	19,9	42,1	31,7
Ik word fysiek aangevallen tijdens de uitoefening van mijn taken.	0,6	9,7	46,4	43,3
Ik was rechtstreeks getuige van de verbale agressie of de agressie met gebaren waarvan een collega het slachtoffer was.	17,2	28,8	40,9	13,1
Ik was rechtstreeks getuige van een fysieke agressie waarvan een collega het slachtoffer was.	7,5	20,2	46,2	26,1
Mijn professioneel gezag werd reeds op losse schroeven gezet wegens mijn origine of mijn geslacht.	1,2	12,5	53,1	33,2
Men heeft al een wapen tegen mij gebruikt, ander dan een vuurwapen.	2,0	4,9	18,8	74,4
Men heeft al een vuurwapen tegen mij gebruikt.	0,2	1,2	33,7	65,0
In het kader van mijn privéleven ben ik verbaal en/of met gebaren aangevallen omdat ik bij de politie werk.	0,2	0	9,2	90,6
In het kader van mijn privéleven ben ik verbaal aangevallen omdat ik bij de politie werk.	0	1,8	30,2	68,0
Ik ondervind bedreigingen/morele druk omdat ik bij de politie werk.	0	2,1	19,3	78,6
Ik ben fysiek aangevallen omdat ik bij de politie werk.	0	0	5,9	94,1
Ik ondervind beschadigingen aan persoonlijke bezittingen omdat ik bij de politie werk.	0	0,2	17,6	82,2

47. Met betrekking tot de verbale agressie en/of agressie met gebaren in de uitoefening van hun taken zegt 53,1% van de respondenten met die vorm van geweld een of meerdere keren per maand⁴⁴ geconfronteerd te worden en 88,7% een of meerdere keren per jaar⁴⁵, terwijl 11,2% zegt dit nooit te hebben meegemaakt.

48. Op de vraag betreffende de morele druk en/of bedreigingen in de uitoefening van de taken zegt 26,2% van de bevroegde personen daar een of meerdere keren per maand mee te kampen, 68,3% een of meerdere keren per jaar, tegenover 31,1% die zegt daar nooit mee geconfronteerd te zijn geweest.

49. Op de vraag of de personeelsleden van de politiediensten fysiek werden aangevallen in de uitoefening van hun functie antwoordt 10,3% dat dit een of meerdere keren per maand het geval is, voor 56,7% is dat een of meerdere keren per jaar, terwijl 42,9% van de respondenten schijnbaar nooit het slachtoffer is geweest van fysiek geweld.

50. 46% van de respondenten verklaart een of meerdere keren per maand getuige te zijn van verbale agressie en/of agressie met gebaren tegen een collega, tegenover 86,9% een of meerdere keren per jaar. 13% was nooit getuige van deze vorm van geweld.

51. 27,7% van de bevroegde personen zegt een of meerdere keren per maand getuige te zijn van bedreigingen en/of morele druk tegen collega's, 73,9% een of meerdere keren per jaar en 25,7% zegt nooit getuige te zijn geweest van deze vorm van geweld.

52. 32,9% van de respondenten is een of meerdere keren per jaar getuige van fysieke agressie van collega's en 13,7% stelt nooit getuige te zijn geweest van deze vorm van geweld.

53. Voor 73,5% van de bevroegde personen werd hun professioneel gezag nooit op losse schroeven gezet wegens hun origine of hun geslacht, terwijl 25,6% dit een of meerdere keren per jaar ondervindt.

54. Met betrekking tot het gebruik van wapens tegen leden van de politiediensten zegt 35% van de respondenten een of meerdere keren per jaar bedreigd te worden met een wapen, ander dan een vuurwapen en 9,4% zegt een of meerdere keren per jaar bedreigd te worden met een vuurwapen.

55. Er werden ook vragen gesteld over vormen van geweld die gepleegd worden in het kader van het privéleven omdat de persoon bij de politie werkt.

56. 32% van de respondenten geeft aan een of meerdere keren per jaar het slachtoffer te zijn van verbale agressie en/of agressie met gebaren omdat ze deel uitmaken van de politiediensten. 21,4% zegt een of meerdere keren per jaar morele druk en/of bedreigingen te ondervinden omdat ze bij de politie werken. 5,9% zegt een of meerdere keren per jaar het slachtoffer te zijn van fysieke agressie in het kader van hun privéleven omdat ze bij de politie werken en 17,8%

---

⁴⁴ Dit is een samengevoegd percentage dat het percentage respondenten weergeeft die een of meerdere keren per week of per maand het slachtoffer zijn van deze vorm van geweld.

⁴⁵ Dit is een samengevoegd percentage dat het percentage respondenten weergeeft die een of meerdere keren per week, per maand of per jaar het slachtoffer zijn van deze vorm van geweld.

van de respondenten zegt reeds beschadigingen aan persoonlijke bezittingen te hebben ondervonden omdat ze bij de politie werken.

4.3. Evolutie van het geweld ondergaan door het personeel van de Brusselse politiediensten

57. Er werden verschillende stellingen voorgelegd om te peilen naar hoe geweld geëvolueerd is tussen het begin van de loopbaan van de bevroegde personeelsleden en nu.

Tabel 7: Resultaten voor de stelling “Ik word momenteel vaker geconfronteerd met feiten van geweld op het werk dan in het begin van mijn loopbaan”

	Frequentie	Percentage
Helemaal niet akkoord	89	17,2%
Eerder niet akkoord	98	19,0%
Eerder akkoord	123	23,8%
Helemaal akkoord	128	24,8%
Niet van toepassing	75	14,5%
Subtotaal	513	99,2%
Geen antwoord	4	0,8%
Totaal	517	100,0%

58. De meningen zijn vrij verdeeld, hoewel er meer respondenten blijken te zijn die de indruk hebben dat het geweld toeneemt. Er kon een significant verschil⁴⁶ worden opgemerkt tussen de personeelsleden die reeds het slachtoffer geweest zijn van geweld en zij die nooit het slachtoffer waren: de respondenten die reeds het slachtoffer waren van geweld gaan verhoudingsgewijs veel meer akkoord met de stelling dan de respondenten tegen wie nooit geweld gebruikt werd; de meerderheid van degenen tegen wie nooit geweld gebruikt werd, gaat niet akkoord met de stelling.

Tabel 8: Resultaten voor de stelling “Het geweld tegen leden van de politie komt vandaag heviger tot uiting dan in het begin van mijn loopbaan”

	Frequentie	Percentage
Helemaal niet akkoord	12	2,3%
Eerder niet akkoord	49	9,5%
Eerder akkoord	156	30,2%
Helemaal akkoord	245	47,4%
Niet van toepassing	52	10,1%
Subtotaal	514	99,4%
Geen antwoord	3	0,6%
Totaal	517	100,0%

⁴⁶ Chi²-test.

59. Een grote meerderheid van de respondenten (77,6%) is van mening dat het geweld tegen de leden van de politiediensten vandaag heviger tot uiting komt dan in het begin van hun loopbaan. De optie ‘niet van toepassing’ wordt hoofdzakelijk gekozen door de nieuwe/recente leden van de politiediensten (minder dan 5 jaar ervaring). Er is geen verband met het slachtofferschap maar wel met de anciënniteit. Hoe meer ervaring de leden van de politiediensten hebben, hoe meer ze stellig akkoord gaan met het feit dat het geweld tegen politieambtenaren vandaag heviger tot uiting komt. Immers, het percentage van zij die zich helemaal akkoord verklaren met de stelling bedraagt 14,5% bij personeelsleden met minder dan 5 jaar anciënniteit. Dit percentage blijft gestaag stijgen doorheen alle leeftijdscategorieën om te komen tot 71,4% bij personeelsleden met meer dan 35 jaar anciënniteit.

Tabel 9: Resultaten voor de stelling “Ik denk dat er vandaag evenveel geweld tegen politieambtenaren is als in het begin van mijn loopbaan bij de politie”

	Frequentie	Percentage
Helemaal niet akkoord	193	37,3%
Eerder niet akkoord	148	28,6%
Eerder akkoord	77	14,9%
Helemaal akkoord	42	8,1%
Niet van toepassing	54	10,4%
Subtotaal	514	99,4%
Geen antwoord	3	0,6%
Totaal	517	100,0%

60. 65,9% van de respondenten denkt niet dat er vandaag evenveel geweld tegen politieambtenaren is als in het begin van hun loopbaan, tegenover 22,9% die denkt dat de situatie niet veranderd is. Het feit slachtoffer te zijn geweest van geweld lijkt een invloed te hebben op de perceptie omdat, verhoudingsgewijs, meer respondenten die reeds het slachtoffer waren van geweld niet akkoord gaan met de stelling⁴⁷. De perceptie over de evolutie van het geweld in de loop van de carrière varieert naar gelang van de anciënniteit bij de politie⁴⁸, zoals ook blijkt voor de andere vragen over dit thema. Meer dan 40% van de respondenten met weinig anciënniteit voelt zich niet aangesproken door de vraag. Bovendien heeft die personeelscategorie een positievere mening over de evolutie van het geweld dan hun oudere collega's.

Tabel 10: Resultaten voor de stelling “Ik denk dat de risico's op geweld normaal zijn wanneer men bij de politie werkt”

	Frequentie	Percentage
Helemaal niet akkoord	68	13,2%
Eerder niet akkoord	112	21,7%
Eerder akkoord	228	44,1%
Helemaal akkoord	74	14,3%
Niet van toepassing	27	5,2%
Subtotaal	509	98,5%

⁴⁷ Chi²-test.

⁴⁸ Idem.

Geen antwoord	8	1,5%
Totaal	517	100,0%

61. Niettegenstaande de meerderheid van de bevroegde personeelsleden van de politiediensten oordeelt dat het geweld tegen hen gepleegd geëvolueerd is sinds het begin van hun loopbaan, is 44,1% de mening toegedaan dat het risico op geweld inherent is aan hun beroep. Meer dan een derde van de respondenten vindt daarentegen dat het niet normaal is dat werken bij de politie risico op geweld inhoudt.

62. Vrij frappant is dat de respondenten die reeds het slachtoffer waren van geweld vaker dan de anderen vinden dat dit risico op geweld normaal is wanneer men bij de politie werkt⁴⁹. Er is geen verband met de anciënniteit, ook al blijkt de groep die zich niet betrokken voelt het grootst te zijn bij de respondenten met meer dan 35 jaar ervaring. Een hypothese die naar voren zou kunnen worden geschoven om deze vaststelling te verklaren, is dat de ‘jonge’ respondenten hetzij onvoldoende professionele afstand kunnen nemen om zich te positioneren, hetzij een andere perceptie hebben van de risico’s op geweld of beide, terwijl de ouderen mogelijk niet meer op het terrein werken en bijgevolg minder geconfronteerd worden met de risico’s op geweld of hun houding ten aanzien van de risico’s op geweld mettertijd hebben aangepast. Met andere woorden, een hypothese is dat de ouderen, om het hoofd te bieden aan het toenemende geweld, andere manieren ontwikkelen om met het risico op geweld om te gaan en aldus een potentiële stressfactor verminderen⁵⁰.

Tabel 11: Resultaten voor de stelling “De vormen van geweld tegen politieambtenaren zijn vandaag erger dan in het begin van mijn loopbaan”

	Frequentie	Percentage
Helemaal niet akkoord	25	4,8%
Eerder niet akkoord	60	11,6%
Eerder akkoord	172	33,3%
Helemaal akkoord	192	37,1%
Niet van toepassing	63	12,2%
Subtotaal	512	99,0%
Geen antwoord	5	1,0%
Totaal	517	100,0%

63. 70,4% van de bevroegde personen gaat eerder akkoord tot helemaal akkoord met de stelling dat de vormen van geweld gepleegd tegen politieambtenaren vandaag erger zijn dan in het begin van hun loopbaan. Zoals voor alle stellingen in verband met de evolutie van de (vormen van) geweld gepleegd tegen politieambtenaren, zijn de respondenten met minder dan vijf jaar anciënniteit bij de politie verantwoordelijk voor de responsgraad “niet van toepassing”. Zoals voor de andere stellingen in verband met dit thema, houdt de geuite opinie tegelijkertijd verband met het feit het slachtoffer te zijn geweest van geweld⁵¹ en met de anciënniteit⁵² bij de politie:

⁴⁹ Idem.

⁵⁰ Le modèle théorique du stress, coping et adaptation (Lazarus et Folkman, 1984), Karasek et Theorell (1990), Helleman et Karnas (1999).

⁵¹ Chi²-test.

⁵² Idem.

de respondenten die reeds het slachtoffer waren en zij met minder dan vijf jaar anciënniteit denken dat de vormen van geweld vandaag erger zijn dan in het begin van hun loopbaan.

Tabel 12: Resultaten voor de stelling “Er zijn nu niet meer gewelddaden tegen politieambtenaren dan in het begin van mijn loopbaan bij de politie”

	Frequentie	Percentage
Helemaal niet akkoord	235	45,5%
Eerder niet akkoord	116	22,4%
Eerder akkoord	70	13,5%
Helemaal akkoord	31	6,0%
Niet van toepassing	60	11,6%
Subtotaal	512	99,0%
Geen antwoord	5	1,0%
Totaal	517	100,0%

64. 67,9% van de bevroegde personen denkt dat er nu meer gewelddaden tegen politieambtenaren zijn dan in het begin van hun loopbaan. Er is geen duidelijk verband met het slachtofferschap of met de anciënniteit.

65. Ter afsluiting van dit luik gewijd aan de percepties van de personeelsleden van de Brusselse politiediensten over de evolutie van de frequentie en de vormen van de gewelddaden tegen hen gepleegd, kan worden gesteld dat de meerderheid meent dat er vandaag meer gewelddaden tegen hen gepleegd worden dan in het begin van hun loopbaan.

66. Dat men reeds het slachtoffer was en enige anciënniteit in de politie heeft, kan de perceptie over de evolutie van het geweld beïnvloeden. De ‘jonge’ respondenten lijken zich minder betrokken te voelen bij het onderwerp, waarschijnlijk bij gebrek aan ervaring en dus afstand, terwijl de oudere respondenten, hoewel ze lijken te denken dat (de vormen van) het geweld toegenomen is (zijn), ook het grootst in aantal zijn om te menen dat dit risico inherent is aan het feit dat men bij de politie werkt. In deze fase kunnen enkel hypothesen naar voren worden geschoven om deze vaststelling te verklaren.

4.4. Transversale vaststellingen

67. Er konden duidelijke verbanden worden aangetoond tussen de vormen van geweld en verschillende socioprofessionele criteria.

68. Verbale agressie is alledaagser in de politiezones BRUSSEL-WEST, BRUSSEL HOOFDSTAD/ELSENE, BRUSSEL-ZUID en de SPC BRUSSEL. De frequentie van de verbale agressie houdt verband met de frequentie van de contacten met de bevolking. Die feiten van verbale agressie vinden vaker plaats buiten de politiegebouwen en de functionaliteiten waar deze vorm van geweld het meest opduikt, zijn onthaal, interventie, wijkwerking en verkeer. Er wordt een verband vastgesteld tussen de frequentie van de verbale agressie en de evolutie van een gevoel van onveiligheid: dit gevoel neemt meer toe bij personen die dagelijks te maken hebben met verbale agressie.

69. Met betrekking tot het geweld in de vorm van bedreigingen en/of morele druk, fysiek geweld en gebruik van wapens (al dan niet vuurwapens) kon geen verband worden gelegd met andere criteria.

70. De perceptie over de evolutie van het geweld lijkt bovendien gebonden te zijn aan verschillende parameters waarmee rekening gehouden werd in de analyse. Aldus lijkt de perceptie dat het geweld toeneemt duidelijker tot uiting te komen in de interventiedienst van de politiezones MONTGOMERY, BRUSSEL-WEST, BRUSSEL HOOFDSTAD/ELSENE en BRUNO. De perceptie dat er vandaag meer gewelddaden zijn dan in het begin van de loopbaan lijkt ook af te hangen van het feit dat men al slachtoffer was van geweld en van een toenemend gevoel van onveiligheid.

71. Er lijkt een verband te zijn tussen de perceptie dat het aantal gewelddaden gepleegd tegen politieambtenaren toeneemt en dat de vormen van geweld verergeren, enerzijds, en het feit dat men er slachtoffer van geworden is, anderzijds. Bovendien bestaat er ook een verband tussen een toenemend gevoel van onveiligheid en het feit dat men het slachtoffer van geweld geworden is.

5. IMPACT VAN HET GEWELD GEPLEEGD TEGEN HET PERSONEEL VAN DE BRUSSELSE POLITIEDIENSTEN OP DE POLITIEWERKING

5.1. Evaluatie van de impact van het geweld gepleegd tegen het personeel van de Brusselse politiediensten op de politiewerking

72. De impact van een incident wordt ingeschat aan de hand van zijn objectieve beschrijving (de feiten die zich hebben voorgedaan) maar ook zijn subjectieve perceptie. Zo kan dezelfde gebeurtenis anders gepercipieerd worden door de ene of de andere politieambtenaar en dus een andere impact hebben voor de ene als voor de andere. Bijgevolg is de evaluatie van de impact en dus van de subjectieve percepties in de analyse van het geweld ondergaan door de leden van de politiediensten net zo belangrijk, zo niet belangrijker, dan de feiten zelf. Dit luik wordt hier geanalyseerd.

Tabel 13: ‘Situaties’ voorgelegd aan de respondenten om te peilen naar de impact van het geweld op de politiewerking

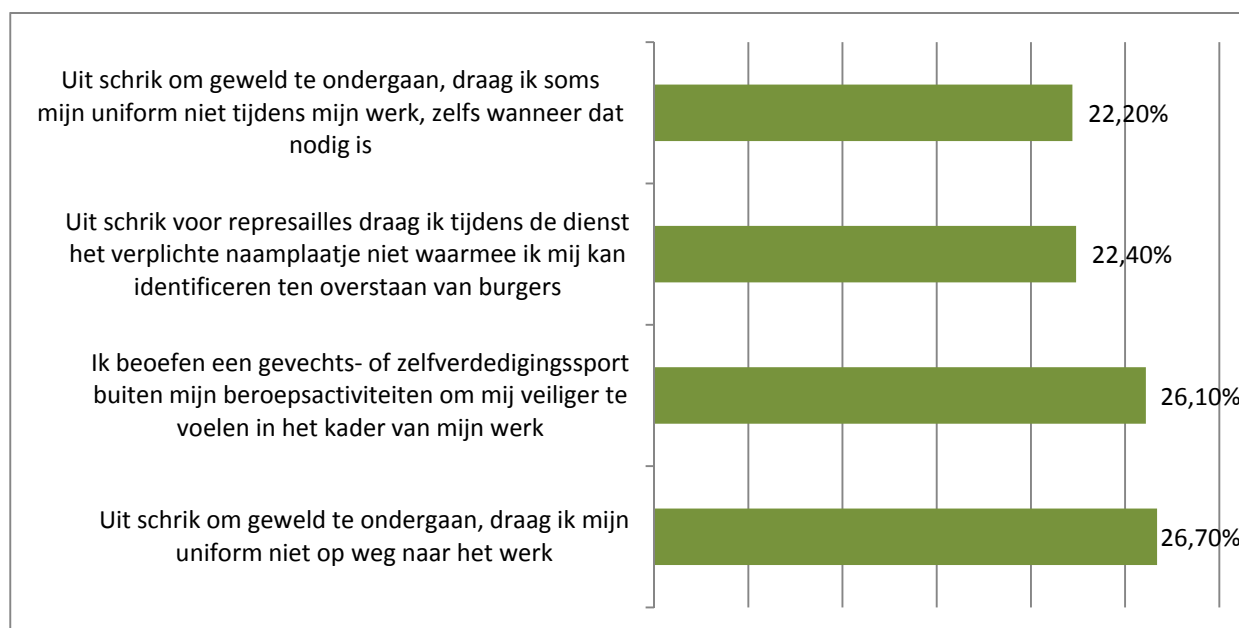
	Aspecten
I	Impact op de politiewerking
I1	Ik heb mij al ziek gemeld uit schrik om geconfronteerd te worden met geweld in het kader van mijn werk.
I2	De collega's controleren minder personen uit eigen beweging wanneer er een verhoogd risico is om geweld te ondergaan.
I3	De collega's begeven zich minder snel naar een opdracht uit schrik voor gewelddadige situaties (aanwezigheid van een wapen, vechtpartij,...).
I4	Er zijn plaatsen waar ik alleen maar naartoe ga wanneer het niet anders kan.
I5	Uit schrik om geweld te ondergaan, draag ik buiten dienst geen enkel specifiek teken aan de hand waarvan ik als politieambtenaar geïdentificeerd zou kunnen worden.
I6	Door mijn werk neem ik, in het kader van mijn privéleven, specifieke maatregelen voor mijn veiligheid en voor die van mijn gezin.
I7	Ik vermijd contacten met bepaalde bevolkingsgroepen om mijzelf niet in hachelijke situaties te brengen.

I8	Ik overweeg op korte termijn mijn eenheid te verlaten omdat ik het risico loop om het slachtoffer te worden van geweld.
I9	Er zijn plaatsen waar ik enkel kom na bijkomende veiligheidsmaatregelen te hebben genomen.
I10	Ik voel mij gestrest op het werk door het risico om het slachtoffer van geweld te worden.
I11	Uit schrik om geweld te ondergaan, draag ik mijn uniform niet op weg naar het werk.
I12	Ik heb specifieke maatregelen genomen om mij te beschermen, mijzelf en mijn gezin, tegen de risico's op geweld gelinkt aan mijn werk.
I13	Ik beoefen een gevechts- of zelfverdedigingssport buiten mijn beroepsactiviteiten om mij veiliger te voelen in het kader van mijn werk.
I14	Uit schrik voor represailles draag ik tijdens de dienst het verplichte naamplaatje niet waarmee ik mij kan identificeren ten overstaan van burgers.
I15	Tijdens de uitoefening van mijn opdrachten vermijd ik sommige plaatsen uit schrik om geweld te ondergaan.
I16	Ik ben verplicht om mij ten aanzien van bepaalde bevolkingsgroepen harder op te stellen om mijn gezag te doen gelden.
I17	Uit schrik om geweld te ondergaan, draag ik soms mijn uniform niet tijdens mijn werk, zelfs wanneer dat nodig is.
I18	Het geweld ten aanzien van politiepersoneel heeft een negatieve impact op mijn gedrag op het werk.
I19	Ik heb reeds op eigen kosten middelen gekocht om mij beter te beschermen (kogelwerend vest, dijholster,...).
I20	Door het risico op geweld voel ik mij niet veilig wanneer ik werk.

73. De analyse van de resultaten vertoont een zeer laag percentage non-antwoorden (gemiddelde van minder dan 2%) voor alle situaties die verband houden met de impact van geweld op de politiewerking.

74. Het aandeel respondenten die geen mening hebben of voor wie de 'situatie' niet van toepassing is, schommelt rond de 10% behalve voor de 'situaties' betreffende 'extreem' gedrag in antwoord op het geweld zoals in de bovenstaande tabel beschreven. Dit antwoordpercentage 'geen mening/niet van toepassing' moet echter genuanceerd worden voor de 'situaties' die verband houden met het uniform en het 'naamplaatje' omdat een deel van het bevroegde personeel hetzij geen politieambtenaar is, hetzij in burger werkt (bijvoorbeeld aan het onthaal, bij de FGP, in rechercheafdelingen, enz.).

Grafiek 1: Stellingen waarop het vaakst ‘geen mening/niet van toepassing’ geantwoord is

Tabel 14: Responsgraad (in percent) op de stellingen over de evaluatie van de impact van geweld op de politiewerking (alle leden van de politiediensten in de Brusselse agglomeratie)

Stellingen	Helemaal niet akkoord	Eerder niet akkoord	Eerder akkoord	Helemaal akkoord	Niet van toepassing
Ik heb mij al ziek gemeld uit schrik om geconfronteerd te worden met geweld in het kader van mijn werk.	85,2	3,1	0,4	0,6	10,7
De collega's controleren minder personen uit eigen beweging wanneer er een verhoogd risico is om geweld te ondergaan.	20,8	21,6	27,8	14,6	15,2
De collega's begeven zich minder snel naar een opdracht uit schrik voor gewelddadige situaties (aanwezigheid van een wapen, vechtpartij, ...).	36,7	30,2	13,3	3,1	16,7
Door het risico op geweld voel ik mij niet veilig wanneer ik werk.	33,5	37,8	17,9	3,1	7,6
Er zijn plaatsen waar ik alleen maar naartoe ga wanneer het niet anders kan.	51,9	21,8	10,3	7,2	8,8
Uit schrik om geweld te ondergaan, draag ik buiten dienst geen enkel specifiek teken aan de hand waarvan ik als politieambtenaar geïdentificeerd zou kunnen worden.	24,7	23,7	14,1	25,2	12,3
Door mijn werk neem ik, in het kader van mijn privéleven, specifieke maatregelen voor mijn veiligheid en voor die van mijn gezin.	18,2	23,7	28,8	14,5	14,9
Ik vermijd contacten met bepaalde bevolkingsgroepen om mijzelf niet in hachelijke situaties te brengen.	25,1	24,8	25,5	16,0	8,6
Ik overweeg op korte termijn mijn eenheid te verlaten omdat ik het risico loop om het slachtoffer te worden van geweld.	74,0	12,4	2,5	0,4	10,7
Er zijn plaatsen waar ik enkel kom na bijkomende veiligheidsmaatregelen te hebben genomen.	22,2	18,5	36,6	12,5	10,1

Stellingen	Helemaal niet akkoord	Eerder niet akkoord	Eerder akkoord	Helemaal akkoord	Niet van toepassing
Ik voel mij gestrest op het werk door het risico om het slachtoffer van geweld te worden.	44,1	36,1	10,4	2,5	6,8
Uit schrik om geweld te ondergaan, draag ik mijn uniform niet op weg naar het werk.	26,1	18,3	14,2	14,6	26,8
Ik heb specifieke maatregelen genomen om mij te beschermen, mijzelf en mijn gezin, tegen de risico's op geweld gelinkt aan mijn werk.	34,4	22,1	20,9	9,2	13,3
Ik beoefen een gevechts- of zelfverdedigingssport buiten mijn beroepsactiviteiten om mij veiliger te voelen in het kader van mijn werk.	44,2	14,5	7,2	7,6	26,4
Uit schrik voor represailles draag ik tijdens de dienst het verplichte naamplaatje niet waarmee ik mij kan identificeren ten overstaan van burgers.	48,5	10,5	9,6	8,8	22,6
Tijdens de uitoefening van mijn opdrachten vermijd ik sommige plaatsen uit schrik om geweld te ondergaan.	59,4	22,4	6,5	2,9	8,8
Ik ben verplicht om mij ten aanzien van bepaalde bevolkingsgroepen harder op te stellen om mijn gezag te doen gelden.	3,9	11,7	38,7	37,4	8,2
Uit schrik om geweld te ondergaan, draag ik soms mijn uniform niet tijdens mijn werk, zelfs wanneer dat nodig is.	70,8	5,8	0,6	0,4	22,4
Het geweld ten aanzien van politiepersoneel heeft een negatieve impact op mijn gedrag op het werk.	41,2	24,6	17,0	4,7	12,5
Ik heb reeds op eigen kosten middelen gekocht om mij beter te beschermen (kogelwerend vest, dijholster,...).	37,9	9,0	17,2	21,1	14,8

75. Algemeen gesproken, vindt twee derde van de bevroegde personeelsleden niet dat het geweld dat de leden van de politiediensten ondergaan een negatieve impact heeft op hun gedrag op het werk.

76. Een grote meerderheid (80,3%) van de respondenten voelt zich niet gestrest op het werk door het risico om het slachtoffer van geweld te worden. 86,4% zegt dat ze niet overwegen om hun dienst te verlaten omdat ze het risico lopen om het slachtoffer van geweld te worden en 88,3% heeft zich nooit ziek gemeld uit schrik om geconfronteerd te worden met geweld.

77. Hoewel een meerderheid van de personeelsleden van de Brusselse politiediensten zich niet gestrest voelt door eventueel geweld, gaat 39,3%⁵³ van de bevroegde personeelsleden wel akkoord met de stelling dat ze, buiten de dienst, geen enkel specifiek teken dragen aan de hand waarvan ze als politieambtenaar geïdentificeerd zouden kunnen worden, tegenover 48,3% die niet akkoord gaat met die stelling.

78. Volgens deze eerste resultaten blijken de personeelsleden een onderscheid te maken tussen het feit al dan niet in dienst te zijn. In dienst stelt de overgrote meerderheid zich niet onveilig te voelen omdat ze het uniform of het 'identificatiernaamplaatje' dragen. Buiten de dienst,

⁵³ Enkel het politiepersoneel.

daarentegen, bedraagt het aandeel personeelsleden die geen tekens dragen aan de hand waarvan ze als politieambtenaar geïdentificeerd zouden kunnen worden bijna 40%. Nog steeds in het kader van hun werk zegt 38,3% reeds op eigen kosten middelen gekocht te hebben om zich beter te beschermen, terwijl 46,9% verklaart dit niet te hebben gedaan.

79. Met betrekking tot het nemen van maatregelen in hun privéleven om hun veiligheid te waarborgen, zegt een derde van de bevroegde personen reeds specifieke maatregelen te hebben genomen om hun veiligheid en die van hun gezin te garanderen.

80. Uit de analyse van de resultaten blijkt dat de politieambtenaren hun opdrachten uitvoeren los van het risico op geweld. 81,8% zegt dat ze bepaalde plaatsen niet vermijden wegens het risico op geweld, maar bijna de helft stelt dat ze op bepaalde plaatsen enkel komen na bijkomende veiligheidsmaatregelen te hebben genomen (49,1%) en 72% van de bevroegde personeelsleden geeft aan dat er op het grondgebied van hun zone/dienst gevoelige plaatsen op het vlak van geweld zijn. Dit percentage kan zelfs oplopen tot meer dan 80% voor sommige politiezones (BRUSSEL-WEST, BRUNO en SPC met respectievelijk 84,5%, 81,5% en 83,3%). 41,5% zegt contacten met bepaalde bevolkingsgroepen te vermijden om zichzelf niet in hachelijke situaties te brengen. 76,1% geeft toe zich ten aanzien van bepaalde bevolkingsgroepen harder op te stellen om zijn gezag te doen gelden.

81. Een grote meerderheid van het personeel erkent het bestaan van gevoelige plaatsen op het grondgebied van de politiezones en van de federale politie (met uitzondering van de WPR BRABANT). Een hypothese is dat ze zich in zekere zin aanpassen aan potentieel meer gewelddadige situaties en aan bepaalde bevolkingsgroepen, door hun gezag te doen gelden en door bijkomende maatregelen te nemen.

82. Er blijkt een verband te zijn tussen de impact op de politiewerking en socioprofessionele criteria. Zo blijken de respondenten van de politiezone BRUSSEL HOOFDSTAD/ELSENE en van de SPC BRUSSEL, de personen die reeds het slachtoffer van geweld waren, vooral in de leeftijdscategorie van 31 tot 38 jaar en zij die een toenemend gevoel van onveiligheid ervaren vaker van mening dat de collega's minder uit eigen beweging controleren wanneer er een verhoogd risico op geweld is. De andere aspecten inzake vermijdingsgedrag zijn afhankelijk van het gevoel van onveiligheid en van het slachtofferschap.

5.2. Perceptie over de middelen ter beschikking gesteld van het personeel, de opleiding en de hiërarchie

83. De perceptie over de technische maatregelen als beveiligingsmiddel tegen geweld, over de opleiding als instrument van geweldbeheersing, over de hiërarchie zowel op het vlak van ondersteuning als op het vlak van het nemen van maatregelen zijn vele belangrijke aspecten om de impact op de politiewerking te vatten⁵⁴. Immers, zoals geformuleerd in een studie uitgevoerd door de Université catholique de Louvain (Zech E., 2006), « *L'expression peut s'av rer utile pour qu'une reconnaissance sociale ou hiérarchique (dans les situations professionnelles) ait lieu et que les autres reconnaissent que quelque chose de particulier s'est effectivement passé. Cette reconnaissance peut permettre   l'individu de ne pas se sentir seul et isolé dans son expérience. Le sentiment d'appartenir   un groupe procure une sécurité qui peut influencer le*

⁵⁴ In een tweede fase zouden die criteria het voorwerp kunnen uitmaken van een belang/prestatieanalyse om de acties die prioritair ondernomen moeten worden in het daglicht te stellen.

bien-être de la personne.»⁵⁵. Hier werd de intraprofessionele (de collega's) en de extraprofessionele (de naasten) steun buiten beschouwing gelaten want die elementen behoren niet tot het onderzoeksveld naar de impact van geweld op de politiewerking.

Tabel 15: 'Situaties' voorgelegd aan de respondenten in verband met de perceptie over de opleiding, de hiërarchie en de technische middelen

TH	Tevredenheid over de hiërarchie
TH1	Ik ben tevreden over de reacties van de hiërarchie ingevolge geweldsincidenten.
TH2	Ik ben tevreden over de maatregelen die de hiërarchie genomen heeft om mijn veiligheid te waarborgen.
TH3	Er werd een evenwicht gevonden tussen de maatregelen genomen om mijn veiligheid te waarborgen en de gemoedelijkheid in mijn contacten met de burgers.
TH4	De hiërarchie bekommert zich over de gevolgen van mijn werk op mijn veiligheid en op die van mijn familie.
TH5	Ik denk dat de hiërarchie bijzondere aandacht besteedt aan mijn veiligheid.
TH6	De hiërarchie besteedt bijzondere aandacht aan een beveiligde infrastructuur in onze lokalen in het commissariaat.
TH7	De aandacht die wordt besteed aan de psychologische opvolging van leden van mijn dienst die het slachtoffer geweest zijn van geweld is correct.
TH8	Ik heb reeds mondelinge richtlijnen gekregen om mij niet naar bepaalde plaatsen te begeven.
OTM	Opleiding en technische middelen
OTM1	De opleidingen die ik volg inzake geweldbeheersing volstaan.
OTM2	De basisopleiding volstaat niet om het geweld te beheeren tijdens de uitoefening van mijn functie.
OTM3	De technische middelen en de bewapening die mij ter beschikking gesteld worden, volstaan om mijn veiligheid te waarborgen.
OTM4	Ik pas de technieken die werden aangeleerd tijdens de basisopleiding niet toe omdat ze niet aangepast zijn aan de werkelijkheid van mijn werk.
A	Andere
A1	De gebeurtenissen die geweld tegen politieambtenaren kunnen opwekken, worden op bevredigende wijze beheerd door de dispatching/het CIC (procedures, reacties, enz.).

84. Voor de analyse van dit luik van het onderzoek werd geen rekening gehouden met de antwoordmogelijkheid 'geen mening/niet van toepassing' gezien het hoge percentage van die antwoordmogelijkheid. De hieronder meegedeelde resultaten hebben dus enkel betrekking op de respondenten die een mening geuit hebben over de voorgelegde stellingen.

85. Teneinde de resultaten van dit onderzoek te kunnen kruisen met andere eerder uitgevoerde of lopende onderzoeken, werd een vraag gesteld over de dispatchings/het CIC⁵⁶. Er werd ook

⁵⁵ Zech, E. (2006). Impact des incidents critiques au sein des services de police : Études longitudinales de l'impact traumatique et rôle de la verbalisation des émotions, Brussel, 2008.

⁵⁶ Zie vraag A1, "De gebeurtenissen die geweld tegen politieambtenaren kunnen opwekken, worden op bevredigende wijze beheerd door de dispatching/het CIC (procedures, reacties, enz.)". Vraag gesteld in verband met het dossier met nummer 2004/95123.

een vraag⁵⁷ toegevoegd om een link te kunnen leggen met de aanbeveling van het Comité P over het onthaal: “*Er moet een evenwicht worden gevonden tussen een klantvriendelijk onthaal en bepaalde veiligheidsbehoeften van de medewerkers aan het onthaal*” maar ook op een meer algemeen vlak want die aanbeveling geldt ook voor de andere functionaliteiten (interventie, enz.). De resultaten van die twee specifieke punten komen hierna aan bod.

Tabel 16: Responsgraad (in percent) op de stellingen in verband met de perceptie over de hiërarchie, de opleiding en de menselijke en technische middelen (alle personeelsleden van de politiediensten in de Brusselse agglomeratie)

Stellingen	Helemaal niet akkoord	Eerder niet akkoord	Eerder akkoord	Helemaal akkoord
Ik ben tevreden over de reacties van de hiërarchie ingevolge geweldsincidenten.	16,3	35,5	36,5	11,8
Ik ben tevreden over de maatregelen die de hiërarchie genomen heeft om mijn veiligheid te waarborgen.	16,0	35,0	38,6	10,4
De opleidingen die ik volg inzake geweldbeheersing volstaan.	30,9	28,8	30,6	9,7
Er werd een evenwicht gevonden tussen de maatregelen genomen om mijn veiligheid te waarborgen en de gemoedelijkheid in mijn contacten met de burgers.	10,4	27,3	54,1	8,2
De hiërarchie bekommert zich over de gevolgen van mijn werk op mijn veiligheid en op die van mijn gezin.	38,8	32,3	24,9	4,0
Ik denk dat de hiërarchie bijzondere aandacht besteedt aan mijn veiligheid.	24,3	35,9	34,3	5,4
De hiërarchie besteedt bijzondere aandacht aan een beveiligde infrastructuur in onze lokalen in het commissariaat.	23,9	31,3	38,3	6,6
De basisopleiding volstaat niet om het geweld te beheren tijdens de uitoefening van mijn functie.	4,6	17,8	39,6	38,0
De technische middelen en de bewapening die mij ter beschikking gesteld worden, volstaan om mijn veiligheid te waarborgen.	14,4	21,9	46,1	17,6
De aandacht die wordt besteed aan de psychologische opvolging van leden van mijn dienst die het slachtoffer geweest zijn van geweld is correct.	21,4	31,4	38,5	8,7
Ik pas de technieken die werden aangeleerd tijdens de basisopleiding niet toe omdat ze niet aangepast zijn aan de werkelijkheid van mijn werk.	13,6	35,2	36,0	15,2
Ik heb reeds mondelinge richtlijnen gekregen om mij niet naar bepaalde plaatsen te begeven.	54,1	14,8	15,1	16,0

⁵⁷ Zie vraag TH3, “Er werd een evenwicht gevonden tussen de maatregelen genomen om mijn veiligheid te waarborgen en de gemoedelijkheid in mijn contacten met de burgers”.

5.3. Perceptie over de hiërarchie

86. Over de reacties van de hiërarchie ingevolge geweldsincidenten zijn de meningen verdeeld (respectievelijk 48,3% niet akkoord en 51,7% akkoord). Hetzelfde geldt voor de maatregelen genomen door de hiërarchie om de veiligheid van het personeel te waarborgen (respectievelijk 51,7% niet akkoord en 48,3% akkoord).

87. 60,3% van de respondenten heeft een negatieve mening over de aandacht die de hiërarchie besteedt aan hun veiligheid en 71,1% denkt dat de hiërarchie zich niet bekommert over de gevolgen van hun werk op hun veiligheid en op die van hun gezin.

88. Over de bijzondere aandacht besteed aan de infrastructuur om een evenwicht te bewaren tussen de veiligheid van het personeel en de gemoedelijkheid in de contacten met de burger zijn de respondenten eerder positief (62,3% tevreden tegenover 37,7% ontevreden), dit gaat in de richting die het Comité P beoogde met zijn aanbeveling.

89. Over de psychologische opvolging van leden die het slachtoffer van geweld waren, zijn de meningen veeleer verdeeld (52,8% ontevreden en 47,2% tevreden).

90. 68,9% van de betrokkenen zegt geen mondelinge richtlijnen te hebben gekregen om zich niet naar bepaalde plaatsen te begeven, tegenover 31,1% die stelt wel al dergelijke mondelinge richtlijnen te hebben gekregen. Er worden echter grote verschillen vastgesteld tussen de politiekorpsen en -diensten. Zo verklaart geen enkele respondent van de WPR BRABANT dergelijke richtlijnen te hebben gekregen, terwijl bij de SPC BRUSSEL 60% aangeeft al mondelinge richtlijnen te hebben gekregen om niet naar bepaalde plaatsen te gaan. Het percentage van respondenten die al dergelijke richtlijnen gekregen hebben, schommelt ook: 11,5% voor de zone UKKEL/WATERMAAL-BOSVOORDE/OUDEERGEM, 15,5% voor de zone BRUSSEL-WEST, 23% voor de zone BRUNO, 25% voor de FGP BRUSSEL, 26,2% voor de zone MONTGOMERY, 29,4% voor de zone BRUSSEL HOOFDSTAD/ELSENE en 31,5% voor de zone ZUID.

5.4. Perceptie over de opleiding (basisopleiding en specifieke opleiding inzake geweldbeheersing) en perceptie over de technische middelen (en de bewapening) ter beschikking gesteld van het personeel

91. Algemeen gesproken, lijkt het personeel niet tevreden te zijn over de opleidingen: 77,6% van de betrokken personeelsleden vindt dat de basisopleiding niet volstaat en 51,2% zegt de technieken die werden aangeleerd tijdens de basisopleiding niet toe te passen omdat ze niet aangepast zijn aan de werkelijkheid van hun werk. De vaststelling over de specifieke opleidingen inzake geweldbeheersing is ook negatief: 59,7% vindt dat die niet volstaan.

92. Hoewel daarover slechts één vraag gesteld werd, zegt meer dan twee derde (66,7%) tevreden te zijn over de technische middelen (en bewapening) die hen ter beschikking worden gesteld. Dit resultaat lijkt coherent met het feit dat iets minder dan 40% van de respondenten stelt reeds op eigen kosten middelen te hebben gekocht om zich beter te beschermen. Slechts 14,8% van de respondenten verklaart een gevechts- of zelfverdedigingssport te beoefenen om zich veiliger te voelen in het kader van hun werk. *A priori* blijken de bevraagde personeelsleden vrij

tevreden te zijn over de technische middelen en zou het niet nodig zijn om in dit domein prioritaire acties voor te stellen.

5.5. Andere: het beheer door de dispatching/het CIC van gebeurtenissen die geweld kunnen opwekken

93. Uit het antwoord op die vraag blijkt dat twee derde (61,5%) van de betrokkenen akkoord gaat met de stelling dat de dispatchings/het CIC de gebeurtenissen die geweld kunnen opwekken op bevredigende wijze beheren.

94. In dit verband dient te worden opgemerkt dat er een specifiek onderzoek aan de gang is naar de perceptie over de doeltreffendheid en de doelmatigheid van de dispatchings en de CIC's.

6. GEVOEL VAN ONVEILIGHEID VAN DE PERSONEELSLEDEN VAN DE BRUSSELSE POLITIEDIENSTEN

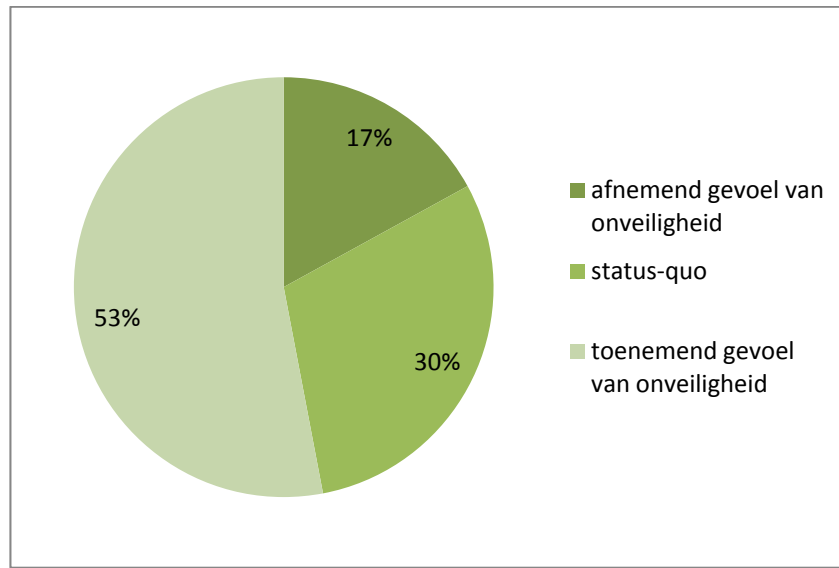
6.1. Evolutie van het gevoel van onveiligheid van de personeelsleden van de Brusselse politiediensten

95. Het gevoel van onveiligheid van de respondenten is, over het algemeen, toegenomen tussen het begin van hun loopbaan en vandaag, nl. van gemiddeld 3,8/10 in het begin van de loopbaan naar gemiddeld 5/10 vandaag. Er zijn geen duidelijke verschillen tussen de politiezones of -diensten waarneembaar.

96. Zoals blijkt uit de onderstaande grafiek, schat 53% van de bevraagde personen hun gevoel van onveiligheid op het werk vandaag hoger in dan in het begin van hun loopbaan, 30% situeert dit op hetzelfde niveau en 17% lager.

97. Teneinde in te schatten hoeveel personeelsleden vandaag een sterk gevoel van onveiligheid ervaren, werd bepaald dat op een schaal van 1 tot 10 om het gevoel van onveiligheid op het werk weer te geven 7 de alarmprempe is: 31,3% zegt een gevoel van onveiligheid op het werk te ervaren dat gelijk is aan over hoger is dan 7/10.

Grafiek 2: Evolutie van het gevoel van onveiligheid van de personeelsleden van de politiediensten in de Brusselse agglomeratie

98. Wat de zelfevaluatie van het gevoel van onveiligheid betreft, werd rekening gehouden met de volgende onafhankelijke variabelen om na te gaan of er een verband is tussen die variabelen en het gevoel van onveiligheid dat de respondenten ervaren: de eenheid waar ze werken, de functionaliteit die ze meestal uitoefenen, het slachtofferschap, de leeftijd, de anciënniteit bij de politie en de anciënniteit in de functionaliteit.

99. De resultaten zijn significant voor de eenheid waar ze werken, de anciënniteit bij de politie, het slachtofferschap en de functionaliteit. Met andere woorden, die criteria beïnvloeden het onveiligheidsniveau van de respondenten. De personeelsleden van de politiezones BRUSSEL-WEST, BRUSSEL HOOFDSTAD/ELSENE, BRUSSEL-ZUID, BRUNO en de SPC BRUSSEL halen een sterker gevoel van onveiligheid aan. De respondenten van de politiezones MONTGOMERY, UKKEL/WATERMAAL-BOSVOORDE/OUDEGEM en de WPR BRABANT hebben een zwakker gevoel van onveiligheid gemeld.

100. Over het geheel genomen, hebben de personeelsleden met minder dan vijf jaar anciënniteit bij de politie of, integendeel, meer dan 35 jaar anciënniteit een zwakker gevoel van onveiligheid te kennen gegeven dan hun collega's. Verhoudingsgewijs hebben de personeelsleden die reeds het slachtoffer van geweld waren een sterker gevoel van onveiligheid vermeld dan zij die nooit het slachtoffer waren van geweld. Wat de functionaliteiten betreft, vertonen de personeelsleden die zich bezighouden met interventie en met wijkwerking een sterker gevoel van onveiligheid dan de leden in de andere functionaliteiten.

101. Met betrekking tot de invloed die deze parameters konden hebben op de evolutie van het gevoel van onveiligheid zijn de resultaten significant voor de anciënniteit bij de politie, de anciënniteit in de functionaliteit, de leeftijd, het slachtofferschap en de functionaliteit. Er wordt bovendien vastgesteld dat het gevoel van onveiligheid in alle Brusselse zones en eenheden toegenomen is.

102. De oudgedienden bij de politie lijken minder geraakt te worden door de ondergane gewelddaden omdat, zoals voor het gemelde onveiligheidsniveau, die categorie van respondenten ook deze is die, verhoudingsgewijs, vindt dat hun onveiligheidsniveau afgenomen

is tussen het begin van hun loopbaan en vandaag. Overigens, personen die minder dan drie jaar in hun functie werkzaam zijn en personen jonger dan 30 jaar antwoordden verhoudingsgewijs vaker dat hun onveiligheidsniveau afgenomen is. Er is ook een verband tussen een toenemend gevoel van onveiligheid en het feit dat men reeds het slachtoffer was van geweld en sommige functionaliteiten, die er vaker mee te maken krijgen, vooral de wijkwerking, een beetje voor de interventie en een toename maar in veel mindere mate in de functionaliteiten verkeer en recherche.

6.2. Laatste keer dat men slachtoffer van geweld was

103. Het laatste luik van de vragenlijst handelt over de laatste keer dat het personeelslid het slachtoffer was van geweld, met vragen over de vorm(en) van geweld, de plaats waar die feiten zich voordeden, het gevolg dat eraan werd gegeven en de eventuele redenen waarom het personeelslid geen gevolg heeft gegeven aan het geweldsincident.

6.2.1. Vormen van geweld en plaats waar de feiten zich voordeden

104. 480 van de 517 respondenten die rechtstreeks in contact staan met de bevolking in het kader van hun werk verklaren reeds het slachtoffer te zijn geweest van een of andere vorm van geweld. De onderstaande resultaten betreffen de feiten van geweld waarvan de respondenten de laatste keer het slachtoffer waren. Zij konden meerdere vormen van geweld aanduiden, wat verklaart waarom de frequentie hoger ligt dan het aantal respondenten.

Tabel 17: Geweld waarmee de personeelsleden de laatste keer geconfronteerd werden (alle personeelsleden van de politiediensten in de Brusselse agglomeratie)

Vormen van geweld	Frequentie	Percentage
Beledigingen	426	44,7%
Opzettelijke slagen	138	14,5%
Spuug	119	12,5%
Gooien van een voorwerp	112	11,8%
Wapen ander dan een vuurwapen	30	3,2%
Beet	22	2,3%
Vuurwapen	13	1,4%
Andere	92	9,7%
Totaal	952	100,0%

105. De laatste keer dat de personeelsleden het slachtoffer waren van geweld ging het meestal om de volgende vormen: beledigingen, opzettelijke slagen, spuug en het gooien van voorwerpen. 13 respondenten zeggen dat ze tijdens hun laatste geweldsincident met een vuurwapen bedreigd werden.

106. De laatste feiten doen zich grotendeels voor in het kader van de functionaliteit interventie (tussen 30 et 59% naar gelang van de vorm: 31% van de beledigingen bijvoorbeeld en 59,1% van de beten) gevolgd door de wijkwerking, de recherche en het onthaal. Bedreigingen met een vuurwapen vonden voornamelijk plaats in de functionaliteiten onthaal, recherche en interventie.

107. Het was niet mogelijk om de vorm(en) van geweld die men de laatste keer onderging te vergelijken met de omvang of de frequentie van de verschillende vormen van geweld⁵⁸ want de meetschalen zijn niet vergelijkbaar. In het geval van de omvang van de vormen van geweld positioneert de respondent zich op een frequentieschaal, terwijl hij bij de vraag over de laatste keer dat men slachtoffer was moet kiezen uit verschillende vormen van geweld.

108. Gezien de functionaliteiten waar de nadruk op werd gelegd, zijn de plaatsen waar de feiten zich voordeden als volgt verdeeld: in 44,1% van de gevallen op de openbare weg, in 24,1% op het commissariaat en in 10,6% in het dienstvoertuig.

6.2.2. *Gevolg(en) gegeven aan de laatste keer dat men slachtoffer van geweld was en reden waarom men er geen gevolg aan gaf*

109. In 12,6% van de gemelde gevallen van geweld zegt het personeelslid er geen gevolg aan te hebben gegeven. In een op de vijf gevallen (20,8%) zijn de feiten opgetekend in een proces-verbaal (smaad, weerspanning, enz.). In 11,5% van de gevallen zeggen de respondenten dat ze de feiten aan de hiërarchie gemeld hebben, maar er blijkt vooral over gepraat te worden met rechtstreekse collega's, met name in 41,2% van de gevallen. Het stressteam werd in 10 gevallen ingelicht.

110. In meer dan een derde van de gevallen (34%) halen de respondenten als reden aan dat het tot niets dient omdat de daders niet zullen worden vervolgd. In 29,1% van de gevallen verklaren de respondenten dat het tot de risico's van het vak behoort. In 9,9% van de gevallen stellen de respondenten dat de hiërarchie hen niet steunt.

111. Er werd geen verband vastgesteld met de criteria anciënniteit, functionaliteit of het deel uitmaken van een zone/dienst noch met de frequentie van de contacten met de bevolking.

7. SYNTHESE VAN HET KWANTITATIEVE LUIK VAN DE SCHRIFTELIJKE BEVRAGING

112. De schriftelijke bevraging had tot doel om:

- 1) een beeld te schetsen van de aard, de omvang en de evolutie van het geweld tegen de personeelsleden van de politiediensten in de Brusselse agglomeratie. Dit beeld is subjectief want het is gebaseerd op de perceptie van de respondenten;
- 2) de impact, als er een is, van dat geweld gepleegd tegen het personeel van de politiediensten in de Brusselse agglomeratie op de politiewerking te analyseren;
- 3) een analyse te maken van de perceptie over de steun van de hiërarchie, de technische middelen en de opleiding;
- 4) het gevoel van onveiligheid ervaren door het personeel van de politiediensten in de Brusselse agglomeratie in te schatten.

---

⁵⁸ Bijlage 3 – pagina 10.

7.1. Aard, omvang en evolutie van het geweld gepleegd tegen het personeel van de politiediensten in de Brusselse agglomeratie

113. Het geweld tegen het personeel van de politiediensten in de Brusselse agglomeratie is voor velen een realiteit. 92,8% van de bevroagde personen zegt reeds het slachtoffer te zijn geweest van geweld in het kader van hun werk. Dit geweld komt vooral verbaal tot uiting (55,7%). Niettemin verklaart een derde van het bevroagde personeel (31,5%) reeds het slachtoffer te zijn geweest van fysiek geweld. Geweld komt echter minder voor in de FGP BRUSSEL, sommige respondenten verklaren dit verschil door het feit dat ze hoofdzakelijk in tweede lijn optreden.

114. De poging om een profiel op te maken van de slachtoffers van geweld op basis van de informatie vergaard aan de hand van de vragenlijst levert een personeelslid met de volgende kenmerken op: een inspecteur, tussen 21 en 45 jaar, die werkt in de functionaliteiten interventie, recherche of wijkwerking. Wanneer men meer dan 45 jaar oud is, loopt men minder risico om het slachtoffer te worden van geweld. Dit risico is hoger in de categorie van personen met minder dan tien jaar anciënniteit zowel bij de politie als in de uitgeoefende functie.

115. Wat betreft de evolutie van de vormen en de ernst van het geweld gepleegd tegen het personeel van de politiediensten van de Brusselse agglomeratie, meent een meerderheid van de respondenten (77,6%) dat het geweld vandaag heviger tot uiting komt dan in het begin van hun loopbaan. Er blijkt geen verband te zijn met het feit dat men reeds slachtoffer van geweld was maar wel met de anciënniteit bij de politie. Hoe meer ervaring de respondenten hebben, hoe meer ze zich stellig akkoord verklaren met het feit dat het geweld tegen politieambtenaren vandaag heviger tot uiting komt.

7.2. Impact op de politiewerking

116. Op basis van de informatie vergaard aan de hand van de vragenlijst is het niet mogelijk te bevestigen dat het geweld gepleegd tegen de bevroagde personeelsleden een impact heeft op de politiewerking. Algemeen gesproken, vindt twee derde van de bevroagde personeelsleden niet dat het geweld dat de leden van de politiediensten ondergaan een negatieve impact heeft op hun gedrag op het werk.

117. Daarnaast blijkt dat 80,2% van de respondenten zich niet gestrest voelt op het werk door het geweld tegen hen gepleegd. 71,3% van de respondenten voelt zich niet onveilig op het werk door geweld.

118. Uit de resultaten blijkt dat het personeel een onderscheid maakt tussen het feit al dan niet in dienst te zijn. In dienst stelt de overgrote meerderheid zich niet onveilig te voelen omdat ze het uniform of het 'identificatiernaampaatje' dragen. Buiten de dienst, daarentegen, bedraagt het aandeel personeelsleden die geen tekens dragen aan de hand waarvan ze als politieambtenaar geïdentificeerd zouden kunnen worden bijna 40%. Nog steeds in het kader van hun werk zegt 38,3% reeds op eigen kosten middelen gekocht te hebben om zich beter te beschermen, terwijl 46,9% verklaart dit niet te hebben gedaan.

119. Met betrekking tot het nemen van maatregelen in hun privéleven om hun veiligheid te waarborgen, zegt een derde van de bevroegde personen reeds specifieke maatregelen te hebben genomen om hun veiligheid en die van hun gezin te garanderen.

120. Een grote meerderheid van het personeel erkent het bestaan van gevoelige plaatsen op het grondgebied van de politiezones en van de federale politie (met uitzondering van de WPR BRABANT).

121. Er wordt opgemerkt dat het vermijdingsgedrag afhankelijk is van het gevoel van onveiligheid en van het feit dat men reeds slachtoffer van geweld was.

7.3. Perceptie over de steun van de hiërarchie, de opleiding en de technische middelen

122. De meningen van de respondenten over de steun van de hiërarchie zijn vrij verdeeld, met een lichte neiging naar een eerder negatieve perceptie.

123. Wat de opleiding betreft, hebben de bevroegde personeelsleden een meer uitgesproken mening. De perceptie over de basisopleiding en de bestaande voortgezette opleidingen inzake stressbeheer en geweldbeheersing is vrij negatief. De basisopleiding ter zake zou niet aangepast zijn aan de realiteit van het terrein. Wat de voortgezette opleidingen betreft, lijkt het probleem eerder organisatorisch van aard: het aanbod zou niet volstaan om te voldoen aan de vraag van de politiezones en -diensten in de Brusselse agglomeratie.

124. Er was maar een beperkt aantal vragen over de technische uitrusting maar de meeste respondenten zeggen wat dat betreft tevreden te zijn.

7.4. Gevoel van onveiligheid

125. Het gemiddelde gevoel van onveiligheid is op een schaal van 10 tussen het begin van de loopbaan en vandaag geëvolueerd van 3,8 tot 5. Er dient benadrukt dat het gaat om een gemiddelde dat wordt vastgesteld voor alle personeelsleden die de schriftelijke vragenlijst ingevuld hebben. 53% van de respondenten zegt zich nu onveiliger te voelen dan in het begin van hun loopbaan en 31,3% van de respondenten geeft zijn gevoel van onveiligheid 7 of meer op 10.

126. Er worden verschillen vastgesteld naar gelang van de eenheid waar men werkt, de anciënniteit bij de politie, het feit dat men reeds het slachtoffer van geweld was en de functionaliteit. Met andere woorden, deze criteria beïnvloeden het gevoel van onveiligheidsniveau van de respondenten. Bij de personeelsleden van de politiezones BRUSSEL-WEST, BRUSSEL HOOFDSTAD/ELSENE, BRUSSEL-ZUID, BRUNO en de SPC BRUSSEL leeft een sterker gevoel van onveiligheid. De respondenten van de politiezones MONTGOMERY, UKKEL/WATERMAAL-BOSVOORDE/OUDEGEM en de WPR BRABANT hebben een zwakker gevoel van onveiligheid te kennen gegeven.

127. Over het geheel genomen, hebben de personeelsleden met minder dan vijf jaar anciënniteit bij de politie of, integendeel, meer dan 35 jaar anciënniteit een zwakker gevoel van onveiligheid te kennen gegeven dan hun collega's.

128. Verhoudingsgewijs hebben de personeelsleden die reeds het slachtoffer van geweld waren een sterker gevoel van onveiligheid vermeld dan zij die nooit het slachtoffer waren van geweld. Wat de functionaliteiten betreft, vertonen de personeelsleden die zich bezighouden met interventie en met wijkwerking een sterker gevoel van onveiligheid dan de leden in de andere functionaliteiten.

129. Over het algemeen, wordt een toename van het gevoel van onveiligheid in alle Brusselse politiezones en diensten waargenomen.

8. KWALITATIEVE ANALYSE VAN DE COMMENTAAR VAN DE LEDEN VAN DE BEVRAAGDE POLITIEDIENSTEN

130. Hierna bespreken we de commentaar die de bevroagde personeelsleden van de Brusselse politiediensten geuit hebben. Er moet worden benadrukt dat het gaat om percepties van de respondenten die niet noodzakelijk representatief zijn voor de overheersende mening van de personeelsleden. Soms zijn ze zelfs verschillend van de kwantitatieve resultaten die hierboven weergegeven zijn.

131. Het was dus zaak om uit de resultaten de voornaamste thema's te filteren die de respondenten in hun commentaar betreffende geweld tegen hen hebben aangesneden, alle politiezones en -diensten door elkaar. Zoals eerder vermeld, werden de voorstellen geformuleerd door sommige respondenten niet getoetst op hun wettelijkheid, wettigheid en haalbaarheid of nog hun relevantie.

8.1. Gerecht

132. De gerechtelijke pijler is het thema dat het vaakst wordt aangehaald door de personeelsleden die de schriftelijke bevraging betreffende geweld tegen Brusselse politieambtenaren beantwoord hebben. De commentaar handelt over verschillende aspecten, die in twee categorieën onderverdeeld kunnen worden: enerzijds, de vaststellingen en de gevolgen en, anderzijds, de voorstellen om het aantal gewelddaden gepleegd tegen politieambtenaren te doen afnemen.

133. De vaststellingen en hun gevolgen kunnen als volgt worden samengevat:

- 1) vaak beschouwen de respondenten het gerechtelijk systeem als te laks over het algemeen;
- 2) heel wat respondenten hebben het gevoel dat gewelddaden gepleegd tegen politiepersoneel weinig of niet vervolgd worden, wat, volgens hen, als logisch gevolg heeft dat er bij de daders een gevoel van straffeloosheid ontstaat en een toenemend gebrek aan respect voor de politiefunctie;
- 3) het gebrek aan rechtsvervolging is een van de oorzaken van demotivatie van het personeel. De personeelsleden zouden niet systematisch proces-verbaal opmaken wanneer er gewelddaden gepleegd worden tegen leden van de politiediensten (bedreigingen, weerspannigheid, smaad, ...) omdat zij het gevoel hebben dat dit tot niets dient.

134. De bevroagde personeelsleden hebben de volgende voorstellen geuit:

- 1) de gewelddaden gepleegd tegen politieambtenaren zouden systematisch vervolgd en strenger bestraft moeten worden, om het gevoel van straffeloosheid van de daders te bestrijden;
- 2) een systeem van GAS (gemeentelijke administratieve sancties) invoeren voor feiten die niet vervolgd zouden worden (intimidatie, eerroof, ...). De politiediensten zouden zich systematisch burgerlijke partij moeten stellen;
- 3) de magistraten sensibiliseren voor het werk van de interventiediensten van de politie.

135. Voor velen zou er een systeem overwogen moeten worden dat de rechtbanken in staat stelt om elke vorm van geweld tegen personeel van de politiediensten strenger te veroordelen. Er wordt gepleit voor het sneller uitspreken van straffen, voor krachtige straffen die uitgevoerd worden. Sommigen zeggen dat er in bepaalde wijken een gevoel van straffeloosheid heerst omdat de daders niet gestraft zouden worden. Volgens anderen is het respect voor de politieambtenaar ver zoek, vooral bij bepaalde bevolkingsgroepen. Iemand straffen die niets gedaan heeft, wordt als zeer ernstig beschouwd en moet koste wat het kost vermeden worden, maar iemand die een onrechtmatige daad heeft gesteld niet straffen, is even ernstig en zet, volgens sommigen, de schuldigen er niet toe aan om hun houding te wijzigen.

8.2. Gebrek aan steun vanwege de hiërarchie

136. Dit onderwerp wordt vele keren aangesneden door de respondenten en komt in de lijst van vaak aangehaalde thema's net na de opmerkingen in verband met justitie. Dit bevestigt in zekere zin de vrij verdeelde perceptie van de respondenten over de steun van de hiërarchie die aan bod kwam in het kwantitatieve deel van de schriftelijke bevraging.

137. De volgende punten worden het vaakst aangehaald:

- 1) een gebrek aan opvolging, soms bewust, op het niveau van de politie die geen gevolg zou geven aan de processen-verbaal opgemaakt door de politieambtenaren die het slachtoffer zijn van geweld in de uitoefening van hun functie;
- 2) volgens sommigen, zouden feiten van smaad of weerspannigheid geregeld niet geakteerd worden omdat er weinig (of geen) gevolg aan wordt gegeven. Bovendien zou het voorkomen dat de hiërarchie het personeel afraadt om te akteren of vraagt om de feiten te minimaliseren (bijvoorbeeld een incident aangeven veeleer dan een vorm van geweld gepleegd tegen de politieambtenaar;
- 3) de hiërarchie zou niet genoeg luisteren.

8.3. Opleidingspijler

138. De opleiding duikt geregeld op in de commentaar van de respondenten. De basisopleiding en de bijscholingen inzake geweldbeheersing zouden voor sommige respondenten niet volstaan gezien de dagelijkse risico's van het vak. Deze vaststelling stemt overeen met de resultaten betreffende de perceptie van de respondenten over de opleiding besproken in het kwantitatieve luik van de schriftelijke bevraging. Anderen wijzen op het belang om in de basisopleiding in te zetten op communicatietechnieken.

139. Voor sommigen zou de basisopleiding te kort zijn en de voortgezette opleiding zeer moeilijk beschikbaar, zowel inzake stressbeheer als inzake zelfverdediging.

140. Velen menen dat de voortgezette opleiding herzien zou moeten worden, zowel wat de vorm als wat de toepassing betreft.

141. Er werd meermaals op gewezen dat de principes van de GPI 48 moeilijk in praktijk te brengen zijn. Bij gebrek aan personeel, tijd, middelen, slagen weinig politieambtenaren erin om hun vier sessies schietoefeningen per jaar te halen. Een voorbeeld: een respondent zegt dat zijn laatste oefening anderhalf jaar geleden is. Anderen zeggen dat er te veel materie gezien moet worden in vier opleidingsdagen per jaar (boeien, fouilleringen, pepperspray, ITT, uitschuifbare wapenstok, ...).

142. Met betrekking tot de vorm van de voortgezette opleiding inzake geweldbeheersing stellen sommigen voor om de opleiding van de jonge rekruten te herzien want zij zouden onvoldoende voorbereid zijn om gewelddadige situaties te beheren. Een respondent verklaart zich nader: *“Wanneer ze met de politie geconfronteerd worden, raken sommige mensen buiten hun zinnen en reageren hun stress op ons af. Anderzijds, is het niet normaal dat jonge agenten op patrouille worden gestuurd zonder goede omkadering. In ons vak moeten we een analyse kunnen maken van de personen om ons aan hen aan te passen. In dit vak moet men een beetje psycholoog zijn en aan politieambtenaren leren tussen te komen in stresssituaties en gewelddadige situaties om te vermijden dat het geweld tijdens de interventie toeneemt. Vroeger gebeurde dat door omkadering en ervaring”*.

143. In dat verband wordt voorgesteld om jonge inspecteurs die pas beginnen te werken in een zone gedurende een of twee jaar in te zetten in wijkwerking om de gemeente en haar inwoners te leren kennen en begrijpen. Die ervaring zou hen goed van pas komen wanneer ze later hun vak uitoefenen in een andere functionaliteit zoals interventie.

8.4. Veranderende samenleving

144. Sommige respondenten hebben het gevoel dat de gewelddadige situaties tegenover de politie vroeger waarschijnlijk minder talrijk maar minstens even gewelddadig waren. Vandaag zijn ze schering en inslag. Het gevoel van straffeloosheid (of de werkelijke straffeloosheid) houdt er, volgens sommigen, waarschijnlijk verband mee.

145. Het geweld zou niet veralgemeend worden of zou zich niet op dezelfde manier manifesteren al naargelang de politiezones.

146. Velen zijn van mening dat er bij bepaalde bevolkingsgroepen een gevoel van straffeloosheid heerst. Die groepen weigeren het politieel gezag te aanvaarden omdat ze weten dat ze geen straffen riskeren en voelen zich dus onaantastbaar.

147. Sommigen beogen meer in het bijzonder de jonge migranten, die weinig of geen respect zouden hebben voor het politieambt. De metro wordt meermaals aangehaald als een plaats waar de politie zich onveilig voelt, net als een aantal wijken waaronder de Zuidwijk. Er wordt ook gemeld dat in sommige zones zoals BRUSSEL-ZUID de bevolking andere normen heeft, niet noodzakelijk een van de landstalen spreekt, soms geen identiteitsdocumenten of geen vaste verblijfplaats heeft. In sommige wijken zullen de personeelsleden voorzichtiger zijn wanneer ze controles uitvoeren want de situatie kan snel ontaarden.

148. Sommigen willen dat de burger gesensibiliseerd wordt en dat er strengere straffen worden opgelegd aan plegers van geweld tegen een politieambtenaar teneinde dit fenomeen te bekampen.

8.5. Normvervaging

149. Heel wat respondenten benadrukken dat een deel van de bevolking zich bewust is van zijn rechten maar amper of zelfs helemaal niet van zijn plichten. Sommige respondenten zeggen vast te stellen dat elk politieoptreden aanleiding geeft tot een vloek, een kwetsende opmerking of zelfs bedreigingen of fysieke agressie. Volgens die respondenten is het respect voor de functie en de persoon in de loop der jaren verdwenen, net zoals de normen en de waarden van de samenleving vervaagd zijn. Sommige respondenten hebben het gevoel dat het voor de burger makkelijker is om klacht in te dienen dan voor de politieambtenaar om zich te verdedigen. De SALDUZ-procedure zou bij sommige bevolkingsgroepen alleen maar het gevoel van straffeloosheid en het gebrek aan respect versterkt hebben. Daarbij komt de vaststelling van sommigen dat de bestuurlijke en gerechtelijke overheden alsook de controlediensten onvoldoende vertrouwen stellen in de politieambtenaren. Die situatie leidt bij die respondenten tot demotivatie voor het werk en een zekere angst om hun werk te doen uit schrik om zich nadien te moeten verantwoorden bij interne en externe controlediensten.

150. Sommige respondenten verklaren dat collega's schrik hebben om op sommige plaatsen of bij sommige bevolkingsgroepen, of het nu gaat om interventiewerk dan wel om verkeerscontroles, hun werk te doen uit vrees voor gewelddadige (mondelijke of fysieke) reacties van de burgers, uit schrik om zich nadien te moeten verantwoorden bij controlediensten omdat de burger klacht heeft ingediend. Volgens die politieambtenaren zijn sommige burgers beter op de hoogte van hun rechten dan van hun plichten.

151. Bovendien drukken velen de wens uit dat indieners van ongegronde en valse klachten vervolgd zouden worden. Volgens hen zouden er te veel onterechte klachten ingediend worden lastens politieambtenaren.

8.6. Impact van de media

152. Volgens sommige respondenten zouden de media een belangrijke rol spelen omdat ze de neiging hebben om enkel de negatieve kant van het politiewerk te tonen. Bijvoorbeeld de fouten van sommige collega's voor het voetlicht brengen, enkel de versie weergeven van de burgers die ontevreden zijn over de politie. Ze nuanceren dat fouten inderdaad bestraft moeten worden maar dat het gecreëerde imago zo is dat de burger zich een zeer negatief beeld vormt van het politieambt en dit ruimschoots laat voelen tijdens interventies: "*U dient tot niets ... men heeft bij mij ingebroken, waar was u? Waartoe dient u?...*". Sommige burgers dreigen ermee zich te wenden tot de hiërarchie, de politieke wereld, de pers, zelfs verscheidene organen die toezicht houden op de politie indien het optreden, dat nochtans conform de wet en binnen de bevoegdheden toegekend aan de politieambtenaren verlopen is, hen niet zint. Sommige respondenten benadrukken dat ze soms meer tijd spenderen aan het zich verantwoorden voor ongegronde klachten dan aan het verrichten van hun werk. De burger begrijpt vaak niet waarom het zo lang duurt vooraleer een ploeg ter plaatse komt ingevolge zijn oproep omdat het aantal patrouilleploegen op het grondgebied soms ontoereikend is, er rekening gehouden moet worden met het verkeer en de opdrachten volgens prioriteit worden afgehandeld. Zodra de patrouille ter

plaatse komt, toont de oproeper zich vaak zeer agressief, hetzij verbaal hetzij met gebaren. Op termijn ondergraaft die voortdurende agressiviteit de motivatie van het personeel.

153. Hoewel de meeste respondenten menen dat het geweld toeneemt, nuanceren anderen door te stellen dat fysiek geweld vermeden kan worden door de houding van de politieambtenaar, die bijvoorbeeld tijdens interventies de-escalatie mogelijk moet maken.

8.7. Gebrek aan menselijke en technische middelen

154. Het gebrek aan menselijke en technische middelen wordt meermaals aangehaald maar in een andere mate dan de verantwoordelijkheid van justitie of het gebrek aan steun vanwege de hiërarchie en de overheden in het algemeen.

155. Sommigen wijzen op een gebrek aan personeel, een slechte werkverdeling waarbij alles terecht komt bij de interventieploegen, een onvoldoende en soms verouderde bewapening (kogelwerende vesten, uitschuifbare wapenstokken, ...).

156. Een personeelslid dat in een politiezone in de Brusselse agglomeratie instaat voor wijkwerking onderstreept dat het verplicht dragen van een kogelwerend vest in tegenspraak is met de functie van wijkinspecteur omdat de bevolking daardoor een gevoel van onveiligheid zou krijgen en de politieambtenaar een vals gevoel van veiligheid want het vest moet niet beschouwd worden als een verdedigingsmiddel.

8.8. Commentaar betreffende community policing

157. Verscheidene personeelsleden hebben commentaar geformuleerd bij community policing. Ziehier een vrij significant uittreksel: *“Met de beginselen van ‘community policing’ en met de wet op het politieambt hebben de politie en de uitoefening van het politieambt een democratisch aanzicht gekregen. De politieambtenaar is niet langer een superbürger die boven de wet staat. Hij moet nabij zijn, gemoedelijk, sociaal en plezierig in de omgang, de gelijke zijn van de burger. Dit volmaakte en politiek correcte beeld heeft de werkelijkheid op het terrein volkomen verbloemd: hoewel de doorsneeburger deze ontwikkeling heeft weten te appreciëren, is het de burger die overtredingen begaat die er baat bij heeft gehad. Er werd een systeem afgeschaft maar dat werd niet vervangen door een ander systeem. De rechten van de burger tegenover het politiegezag werden bekrachtigd. De plichten niet. Hoeveel gevallen van weerspannigheid, smaad en andere gewelddaden op politieambtenaren? Hoeveel seponeringen ... De politieambtenaar op het terrein staat dus voor een haast onmogelijke taak: ondanks alles de rechten van de burger respecteren en zich laten respecteren om de uitoefening van zijn functie mogelijk te maken. Indien een artikel uit het strafwetboek elke vorm van geweld tegen politieambtenaren en magistraten specifiek en streng zou bestraffen, zouden de rechten van elkeen weer gelijk worden. Elke burger moet inzien dat politieambtenaren geen punch ball zijn waarop men zich mag uitleven. Het is ook een kwestie van democratie. Er zal dan een nieuw onderzoek naar geweld ondergaan door politieambtenaren moeten worden gevoerd”.*

158. Uit dit en andere commentaren blijkt dat het community policing-model soms in vraag wordt gesteld en als een mislukking ervaren wordt omdat het de politie en een deel van de bevolking niet dichter bijeen heeft gebracht. De toepassing van de gemeenschapsgerichte

politiezorg heeft dus een wrange smaak nagelaten bij sommige politieambtenaren op het terrein. Daarom trachten verscheidene sociologische studies^{59 60} de limieten van de toepassing van het community policing-model te vatten, meer bepaald door terzelfder tijd de resultaten behaald in Noord-Amerika en in Frankrijk te analyseren. Deze studies tonen aan dat, hoewel er langs beide kanten van de Atlantische oceaan, een evolutie merkbaar is in de wijze waarop de veiligheid in de stad in goede banen geleid wordt en er dus een zekere convergentie is tussen die bestuurswijzen, de manier waarop de gemeenschapsgerichte politiezorg in praktijk gebracht wordt sterk verschilt tussen het Franse en het Angelsaksische model. Terwijl in het Verenigd Koninkrijk en in de Verenigde Staten de wijze waarop omgegaan wordt met stadsveiligheid verankerd is in de gemeenschappen, blijft de participatie van burgers in Frankrijk, en bij uitbreiding in België, marginaal.

8.9. Specificiteit van de functionaliteiten en de diensten

159. Sommigen nuanceren het bestaan van geweld, afhankelijk van de dienst, of die al dan niet lokaal of federaal is, of nog de functionaliteit uitgeoefend binnen eenzelfde politiezone.

160. De respondenten van FGP BRUSSEL verklaren minder geconfronteerd te worden met geweld aangezien zij werken in een dienst die in tweede lijn optreedt. Tijdens huiszoekingen bijvoorbeeld verloopt hun werk doorgaans in alle rust. Deze personeelsleden komen niet tussen in ‘verhitte’ situaties. Hetzelfde geldt voor de personeelsleden van de lokale rekerchediensten.

161. Sommigen stellen dat het risico op geweld groter is in de functionaliteiten interventie en verkeer. De wijkwerking blijkt ook een functionaliteit te zijn die potentieel meer risico's inhoudt maar die functionaliteit wordt vooral beschreven als een opportuniteit voor de nieuwelingen om de politiezone, haar wijken en haar bevolking te leren kennen en begrijpen. De meeste van die personeelsleden hebben immers nooit in BRUSSEL gewoond en kennen de streek niet. Die kennis zou hen later van pas kunnen komen als ze werkzaam zijn in andere functionaliteiten binnen de politiezone.

9. SYNTHESE VAN DE COMMENTAAR VAN DE RESPONDENTEN

162. Dankzij de analyse van de commentaar bij de schriftelijke bevraging betreffende geweld gepleegd tegen politieambtenaren konden thema's bepaald worden omdat sommige ideeën of meningen door heel wat respondenten naar voren werden geschoven.

163. Uit die commentaar blijkt dat het geweld niet het belangrijkste aspect is maar wel het zichtbare gevolg van de werking (of de disfuncties) op verschillende niveaus: de hiërarchie van het personeel, de bestuurlijke en gerechtelijke overheden, de interne en externe diensten die toezicht houden op de politie. Het personeel gaat niet akkoord met het gezegde “het zijn de risico's van het vak” want daarvoor is het niet in dienst getreden. Het risico op geweld wordt niet als dusdanig aangewezen. Het is aanwezig en het personeel is zich daar bewust van. Maar wat velen niet schijnen te aanvaarden, is dat de gevolgen bijna onbestaande zijn wanneer er

---

⁵⁹ BORAKOVA B., MOUTON M., Dimensions et limites de l'application du modèle de community policing en France, Frankrijk, 2009.

⁶⁰ DONZELOT J., WYVEKENS A., Le community policing aux Etats-Unis, un mode alternatif de règlement de conflits urbains, Centre d'Etudes des Politiques Sociales, Frankrijk, april 2010.

geweld gepleegd wordt tegen een lid van de politiediensten. De straffen worden ook als te licht ervaren.

164. Op niveau van de politie worden de tekortkomingen in de basisopleiding inzake het beheer van conflictsituaties of gewelddadige situaties, de moeilijkheden om toegang te hebben tot de voortgezette opleidingen inzake stressbeheer en inzake geweldbeheersing, het feit dat de opleidingen niet afgestemd zijn op de werkelijkheid op straat aangehaald als redenen waarom het politiepersoneel onvoldoende voorbereid is op het beheer van gewelddadige situaties.

165. De respondenten vragen dat de overheden zich bewust zouden worden van het fenomeen en maatregelen zouden nemen om dit fenomeen te bestrijden. Op niveau van de politie wordt gevraagd dat de hiërarchie blijk zou geven van meer empathie voor het personeel dat het slachtoffer is van geweld en systematische maatregelen zou nemen in geval van geweld, meer bepaald door zich in die gevallen systematisch burgerlijke partij te stellen. Aan de gerechtelijke overheden wordt gevraagd om het systeem te herzien zodat het geweld gepleegd tegen politieambtenaren systematisch vervolgd wordt en de straffen krachtig en strenger zijn.

166. Community policing wordt gezien als een systeem dat de visie op de uitoefening van het politieambt grondig veranderd heeft. Volgens sommigen stelt het merendeel van de bevolking die verandering op prijs, maar is het de burger die overtredingen begaat die er baat bij zou hebben. De rechten van de burgers zijn beter omkaderd, beschermd, maar hoe zit het met de plegers van geweld tegen politieambtenaren? Indien een artikel uit het strafwetboek elke vorm van geweld tegen politieambtenaren en magistraten specifiek en streng zou bestraffen, zouden de rechten van elkeen weer gelijk worden. Voor de respondenten is het van belang dat de burgers gesensibiliseerd worden. De commentaar betreffende community policing geeft te denken dat het in praktijk brengen van het model door sommigen als een mislukking ervaren wordt. Dit gevoel leidt tot een verlies aan vertrouwen in het model. Er zou moeten worden gezocht naar de redenen waarom dit niet gelukt lijkt te zijn, om de kloof tussen de politie en de burgers te dichten of op zijn minst met een deel van de bevolking. Er is nood aan een diepere verankering in de gemeenschappen met een grotere participatie van de gemeenschap, een aanwezigheid op het terrein met oog voor de kleinere vergrijpen (overlast, ...) om te strijden tegen het gevoel van onveiligheid, enz. De kernidee is de soms grote kloof tussen politie en burgers te dichten.

167. Tot slot vestigen we de aandacht op het feit dat heel wat commentaar constructief bedoeld is. Over het algemeen werd de schriftelijke bevraging goed onthaald en schiep ze bij de respondenten hoge verwachtingen opdat de voornoemde aspecten herzien zouden worden om te komen tot een betere beheersing van het geweld tegen politieambtenaren in de Brusselse agglomeratie.